

Debreceni Egyetem

Informatika Kar

Nyílt hozzáférés kezdeményezés (OAI), a Dspace és a DEA
A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár nyílt hozzáférésű
archívumai

Témavezetők:

Dr. Kovács Béláné

tudományos munkatárs

Salgáné Dr. Medveczki Marianna

egyetemi adjunktus

Készítette:

Lajtos Hajnalka

informatikus könyvtáros

Debrecen

2010

Hi, my name is Stevan Harnad and I am haunted by a [koan](#):

*Why did [34,000 researchers](#) sign a [threat](#) in 2000 to boycott their journals unless those journals agreed to provide open access to their articles - when the researchers themselves could provide open access (OA) to their own articles by self-archiving them on their own **institutional websites**?*

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani a szakdolgozatomban közreműködő témavezetőimnek: Salgáné Dr. Medveczki Marianna tanárnőnek a hasznos tanácsokért és segítségért; Dr. Kovács Béláné tanárnőnek, aki átvállalta a témám vezetését az utolsó félév folyamán. Szeretném megköszönni a segítséget Karácsony Gyöngyi könyvtárvezetőnek, aki felhívta a figyelmemet a témával kapcsolatos külföldi irodalomra és számos cikket bocsátott rendelkezésemre.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	1
2.	Az elektronikus repozitóriumok létrejöttét kiváltó változások	3
3.	Nyílt hozzáférés	5
4.	Elektronikus gyűjtemények	8
4.1.	EPrints szoftver	9
4.2.	Dspace szoftver	10
4.3.	A Dspace és EPrints szoftver tulajdonságai	11
4.4.	Elektronikus gyűjtemények leírása metaadatokkal	12
5.	Egyetemi irányvonal	14
6.	Külföldi projektek	16
6.1.	TARDis (Targeting Academic Research for Dissemination and Disclosure)	16
6.2.	DAEDALUS projekt (Data-providers for Academic E-content and the Disclosure of Assets for Learning, Understanding and Scholarship)	20
7.	DEA – Debreceni Egyetem Elektronikus Archívum	26
7.1.	Felépítés	26
7.2.	Gyűjtőkör és szabályozás	27
7.3.	Bekerülés folyamata	31
7.3.1.	A hallgatói dolgozatok feltöltésének menete	31
7.3.2.	Disszertációk feltöltése	35
7.3.3.	DETEP feltöltésének menete	35
7.3.4.	Publikációk feltöltésének menete	36
7.4.	Biztonsági szintek	36
7.5.	Metaadatok	37
7.6.	Kapcsolat más könyvtárakkal	38
7.7.	A gyűjtemény népszerűsítése	41
7.8.	A DEA jövője	41
8.	Összefoglalás	43

1. Bevezetés

Napjainkban minden nagyobb intézeti könyvtár speciális szolgáltatásokat nyújt a felhasználói számára. Ezek egy része az internet elterjedéséhez kapcsolódik, amely változásokat hozott a könyvtárak életébe. Megjelentek a digitális repositóriumok, amelyek legfőképpen az egyetemeken folyó kutatómunka támogatására jöttek létre. Olyan fogalmak keletkeztek, mint metaadat, nyílt hozzáférés, adat és hálózati szolgáltató. Megindult a különböző metaadatszabványok használata és azok továbbfejlesztése. Különböző külföldi projektek indultak, amelyek modellként, iránymutatóként szolgálnak a gyűjtemény kialakítását tervező könyvtárak számára. Elkezdődött az egyedülálló gyűjtemények hálózatba szervezése, különböző európai lelőhely-adatbázisok jöttek létre. Különböző protokollokat dolgoztak ki az adatok automatizált begyűjtésére. A digitális repositóriumok alapjául szolgáló szoftverek kínálata egyre bővül. Számottevő közösségek alakulnak ki a nyílt forráskódú szoftverek fejlődését vonva maga után. Ezáltal elérhető közelségbe kerül a világgönyvtár eszméje. A tudomány elérhetővé válik mindenki számára, földrajzi helytől és anyagi helyzettől függetlenül.

A szakdolgozatom célja, hogy bemutassam a digitális gyűjtemények létrejöttének okait, szervezeti kereteit, az elterjedő Open Access mozgalmat. A dolgozat leírást tartalmaz a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár által létrehozott Debreceni Egyetem Elektronikus Archívumáról (DEA) és a fontosabb külföldi projektekről, amelyek hatással voltak a gyűjtemény kialakítására (TARDIS, DAEDALUS). Szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a repositórium milyen fontos szerepet tölt be a kutatási rendszerben. A DEENK Kenézy Élettudományi Könyvtárában töltött gyakorlati képzésem során betekintést nyerhettem a DEA-val kapcsolatos munkálatokba. Karácsony Gyöngyi, a könyvtár igazgató-helyettese hívta fel a figyelmemet a gyűjtemény kialakításának nehézségeire, a jogi szabályozás, illetve annak a hiánya által szabott korlátok buktatóira.

Úgy gondoltam, hogy a repositórium mindenképpen érdekes szakdolgozati téma lehet, látván az állandóan bővülő, rengeteg lehetőséget kínáló fejlesztéseket. Ha a külföldi irodalmat vizsgáljuk, akkor a nyílt hozzáférésről és a külföldi könyvtárak gyakorlatairól szép számban fellelhetők könyvek, cikkek. A magyar könyvtártudományi szaksajtóban nem találtam olyan publikációt,

amely a magyarországon létrejött repozitóriumokról szól. A témát általánosan átfogó, mégis terjedelmes cikkekkel nem találkozhatunk. A dolgozatommal igyekszem pótolni a hiány egy vékony szeletét.

2. Az elektronikus repozitóriumok létrejöttét kiváltó változások

Az 1970-es évektől kezdődően a publikálás folyamatában egyre több feszültség keletkezett. Megfigyelhetjük a könyvtárak és a kiadók között feszülő érdekkülönbséget; a közféra és a kiadók közötti ellentéteket és a tudományos életben bekövetkezett kommunikációs krízist. Ezeknek az ellentmondásoknak a megoldási kísérleteiből jöttek létre az első digitális repozitóriumok.

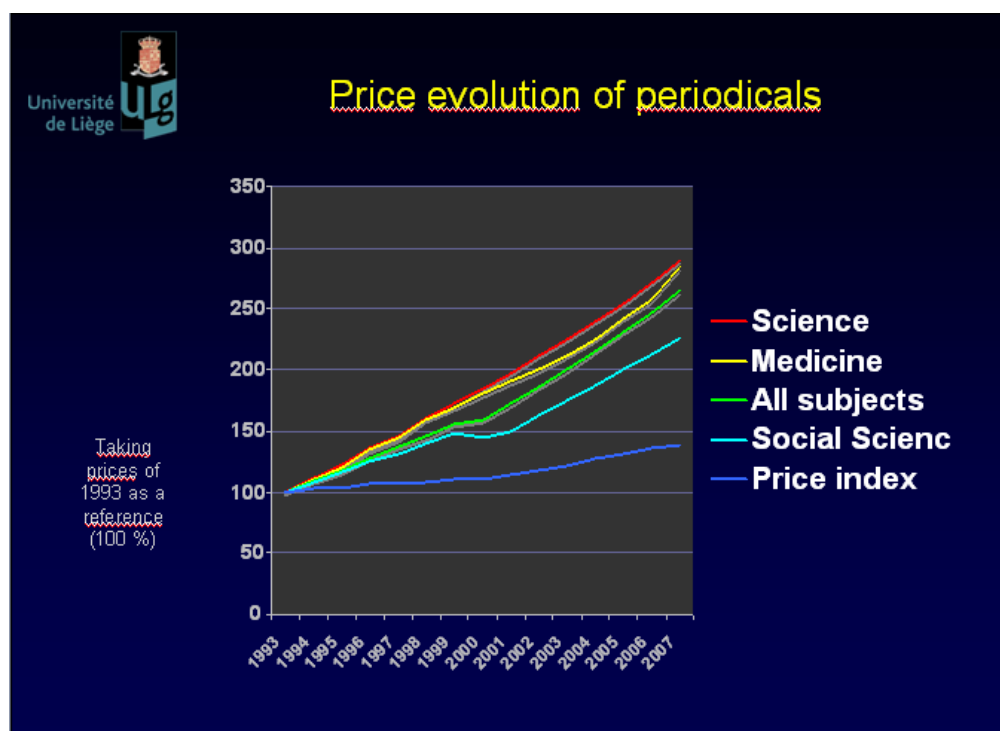
A profitorientált kiadók egyre nagyobb mértékben növelték a kiadványok árát. A kiadók egyre magasabb előállítási költségre hivatkoznak a nyugati egyetemeken elindult publikálási gyakorlat következményeképpen, illetve a megnövekedett cikkszám miatt. A periodikumok árát tovább emeli a presztízs, illetve a lektorálási költségek. Ugyanekkor a tudományos kommunikációt hátrányosan érinti a kiadók nagymértékű árrése, ami elérhetetlenné teszi a publikációkat. A könyvtárak anyagi keretei szűkösek, így nem tudnak lépést tartani a kiadók áraival. Statisztikai felmérések igazolják, hogy a periodikumok ára mintegy megháromszorozódott 1993 és 2007 között.

A kutatási projektek általában állami támogatásokkal, közpénzekből valósulnak meg. A könyvtárak állami finanszírozású intézmények. A periodikumok megvásárlása során, ismét állami input kerül a folyamatba. Ahhoz, hogy egészében megvalósuljon a tudományos kommunikációs folyamat, szükség van a közféra anyagi támogatására mindkét oldalról, amely felborítja az egészséges egyensúlyt. A jelenlegi publikálási folyamat nyertesei egyértelműen a kiadók. Ha a könyvtárak nem tudják megvásárolni a kiadványokat, nem valósul meg a tudomány megfelelő, demokratikus disszeminációja. A publikáció nem válik ismertté, nem fogják idézni, és nem járul hozzá a gazdaság fejlődéséhez.

Az 1980-as évektől kezdődően az internet elterjedése különböző lehetőségeket biztosít a tudományos kommunikáció számára. A kutatók saját honlapon, illetve intézményi weboldalakon teszik elérhetővé a cikkeiket. Így próbálják maximalizálni a publikáció elérhetőségét.

A kiadók és a könyvtárak között meglévő szakadék és az internet elterjedése eredményeképpen a kutatók ingyenes, nyíltan hozzáférhető folyóiratokban publikálnak, illetve digitális

repozitóriumban helyeznek el pre-, illetve postprinteket, ezáltal biztosítva, hogy széles körben ismertté, olvasottá váljon a tudományos munkájuk.

1.  bra Periodikumok  rv ltoz sa¹

¹ Rentier, B.: Open Access to Scientific Documentation. Elérhető:
<http://www.universitiesuk.ac.uk/research/downloads/5CResearchInformationandManagementWorkshop/5CProfessorBernardRentier.ppt>, készült: 2007

3. Nyílt hozzáférés

Az Open Access (OA) eszmeisége lehetőséget kínál a kommunikációs válság megszüntetésére. Az OA megvalósulásához nagymértékben hozzájárult a Tim Berners-Lee által kifejlesztett world-wide-web protokoll, amelynek következtében hamar elterjedtek a preprint archívumok. Az első számottevő archívum az ArXiv volt, amelyet Paul Ginsparg hozott létre 1991-ben. A gyűjtemény dinamikusan fejlődött, amelyben fizikusok tették közre kutatási eredményeiket.² A Cybermetrics Lab kutatócsoport (Spanyolország egyik legnagyobb állami kutatószervezetének egy csoportja) létrehozta a "The Ranking Web of World Repositories" kezdeményezést. Ez alapján az arxiv.org e-Print Archive a legnagyobb intézményi gyűjtemény a világon 2010-ben.³ A nyílt hozzáférés másik mérföldköve a berlini deklaráció, amely 2003-ban jött létre. A nyilatkozatot aláírók vállalták (többek között egyetemek, kutatási intézetek, alapítványok), hogy a szerző, illetve jogtulajdonos biztosítja a publikációhoz való hozzáférés jogát az egész világra kiterjedően, ingyenesen, és visszavonhatatlanul. A második feltétel az, hogy a szerző elhelyezi a művét legalább egy online repozitóriumban.

A nyílt hozzáférésnek számos definíciója ismert. A Budapesti Nyílt Hozzáférés Kezdeményezés (BOAI) értelmezése szerinti meghatározás a következő: „A cikkek szabadon elérhetőek az interneten, minden felhasználó számára olvashatóak, letölthetőek, másolhatóak, terjeszthetőek, nyomtathatóak, kereshetőek, idézhetőek, indexelhetőek, szoftver inputként vagy bármilyen más törvényes módon felhasználhatóak anélkül, hogy a felhasználás pénzügyi, jogi, illetve technikai akadályokba ütközne eltekintve az internet elérhetőségéből adódó egyéb jogsértésektől”.⁴ A BOAI két stratégiát fogalmaz meg a nyílt hozzáférést támogatók számára: az önarchiválást és a nyílt hozzáférésű folyóiratok létrehozását.⁵

² Bánhegyi Zs.: Nyílt Hozzáférés Kezdeményezés (Open Access Initiative) – Kitekintés és körkép == Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 50. évf. 6/7.sz. (2003). Elérhető: http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2093&issue_id=66

³ Ranking Web of World Repositories. Elérhető: http://repositories.webometrics.info/top400_rep.asp, készült: 2010. jan.

⁴ Zhang, S.: The flavors of open access == OCLC Systems & Services : International digital library perspectives, 23.évf. 3.sz. (2007), p. 229.

⁵ Budapest Open Access Initiative. Elérhető: <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>. Készült: 2002

A gyűjtemények tartalmához való hozzáférés érdekében különböző kezdeményezések irányultak a szerkezeti felépítés szabályozására, a használt metaadatok egységesítésére. A Nyílt Hozzáférés Kezdeményezés (OAI) olyan szervezet, amely azért jött létre, hogy olyan szabványokat fejlesszen ki, amelyek elősegítik a hatékony tartalomelosztást. Céljuk, hogy metaadatok segítségével automatizálható legyen a keresés a különböző adattárakban. Az OAI-PMH (Protocol for Metadata Harvesting = Metaadatgyűjtő Protokoll) az adatszolgáltatók szerverein található tartalom metaadatainak begyűjtésére szolgál.

Registered Data Providers

This page lists registered OAI conforming repositories, registered through our [registration and validation page](#). Currently there are 1224 such repositories. The table may be sorted either by the [Name](#), the [base URL](#), or the [oai-identifier namespace](#) (if defined, used in the [oai-identifier](#) scheme). For each repository you may view the registration record from the database, or alternate browser can render XML, you may issue an [Identify request](#) to the selected repository and receive the current XML response.

Service providers can get an XML formatted list of base URLs of registered data providers from <http://www.openarchives.org/Register/ListFriends>.

View	Repository Name	base URL (sort)	oai-identifier namespace-identifier used (sort)
Record Identify	Universität Stuttgart, Fakultät 5, Germany, Computer Science Archive	http://www.informatik.uni-stuttgart.de/cgi-bin/OAI/OAI.pl	informatik.uni-stuttgart.de
Record Identify		http://pub.bsahut.net/cgi/oai2.cgi	pub.bsahut.net
Record Identify	E-Prints Complutense	http://eprints.ucm.es/cgi/oai2	www.ucm.es
Record Identify	This is the University Digital Archive of the University of Groningen, The Netherlands.	http://ir.ub.rug.nl/oai/	ub.rug.nl
Record Identify	سامانه اطلاعات ریسیت پزشکی و سلامت	http://eprints.arums.ac.ir/cgi/oai2	eprints.arums.ac.ir
Record Identify	"Fondo Xavier Clavigero, S.J." de la Biblioteca "Dr Jorge Villalobos Padilla, S.J." del Iteiso	http://srb2.bib.iteso.mx/oai/foxc/default.aspx	foxc.iteso.mx
Record Identify	11th Joint Symposium on Neural Computation	http://junc.library.caltech.edu/perl/oai2	junc.library.caltech.edu
Record Identify	@rchiveSIC - ©HAL	http://archivesic.ccsd.cnrs.fr/oai/oai.php	archivesic.ccsd.cnrs.fr
Record Identify	A Celebration of Women Writers	http://digital.library.upenn.edu/webbin/OAI-celebration	celebration
Record Identify	Abertay Research Collections	http://repository.abertay.ac.uk:8080/oai/request	
Record Identify	Academic Archive On-line	http://www.diva-portal.org/oai/OAI	DiVA.org
Record Identify	Academic Commons	http://academiccommons.columbia.edu:8080/ac-oai	

2. ábra Regisztrált adatszolgáltatók ⁶

A protokoll a Dublin Core (DC) metaadatszabványra épül, de alkalmazható más elterjedt szabványokra is. Az interneten különböző bibliográfiai, lelőhely-adatbázisok találhatóak, amelyekben a leírást és kereshetőséget a különböző metaadatszabványok valósítják meg. Ezeket az adatbázisokat hívjuk hálózati szolgáltatóknak. A keresés helyileg ezekben az adatbázisokban történik. A sikeres keresés eredménye egy rekord. A konkrét dokumentum elérése egy URL segítségével történik, amely már nem a központi adatbázisban található a hálózati szolgáltatónál, hanem az adatszolgáltató helyi szerverén. Az adatszolgáltató az a szervezet, akinél fizikailag megtalálható a keresés eredménye. Például egy könyvtár, ahol az adott dokumentum ténylegesen

⁶ Regisztrált adatszolgáltatók. Elérhető: <http://www.openarchives.org/>, frissítve: 2010 ápr.

megtalálható a gyűjteményében.⁷ Jelenleg az OAI honlapján 1224 regisztrált adatszolgáltató található.

⁷ Liu, Y.: Best practices, standards and techniques for digitizing library materials: a snapshot of library digitization practices in the USA == Online Information Review, 28.évf. 5.sz. (2004), p. 339.

4. Elektronikus gyűjtemények

Napjainkban világszerte egyre több elektronikus könyvtár és digitális gyűjtemény jön létre. A technológia fejlődésével és az internet adta lehetőségekkel egyre nagyobb változás következik be a könyvtárak életében. A könyvtár szerepe átlényegül. Ma már mást értünk a könyvtár fogalma alatt, mint korábban. A könyvtár könyveket, illetve más ismerethordozókat gyűjtő, azokat rendező és a használóknak közrebocsátó intézmény, továbbá dokumentumok olyan gyűjteménye, melyeket célszerűen válogattak, a használatra alkalmassá tesznek és a közönség igénybevételére szánnak.⁸ A fogalom most is megállja a helyét, azonban már ez alatt nem csak a hagyományos könyvtári munkafolyamatra kell gondolnunk, hanem arra is, hogy a gyűjtemények különböző fájlformátumokban érhetőek el egy digitális repozitórium tartalmaként, amely az adott rendszerben a metaadatok segítségével leírhatóak, visszakereshetőek, elérhetőek, felhasználhatóak.

A Digital Library Federation szerint a digitális könyvtár definíciója a következőképpen hangzik: „olyan szervezet, amely biztosítja a forrásokat és megfelelő szakemberekkel rendelkezik, hogy kiválogassa, rendszerezze, értelmezze, terjessze a gyűjteményt, megőrizze annak integritását; valamint biztosítsa a digitalizált művek állandóságát azért, hogy egy adott közösség vagy közösségek csoportja könnyen és gazdaságosan használhassa.”⁹ Ahhoz, hogy minden funkció megvalósulhasson, szükség van egy szoftverre, ami lehetőleg nyílt forráskódú és ingyenes. Olyan szolgáltatásokat kell nyújtania, mint katalogizálás, keresés, információ-visszahívás, tárolás, a dokumentumok védelme, könnyen átlátható felhasználói felület, és egyéb, az intézmény profiljának megfelelő specifikumok. A nyílt forráskódú szoftver szabadon használható, fejleszthető, másolható. Megfelel az OA szellemiségének. A nyílt forráskódú szoftvereket az Open Source Initiative (OSI) tartja nyilván.

⁸Gyurákovics B.: A könyvtár fogalma, gyűjteményrészek általános jellemzése, hagyományos és online katalógus. Elérhető:

http://www.lib.sote.hu/files/download/ELTE/A%20k%C3%B6nyvtar%20fogalma,%20gyujtemenyreszek%20altalanos%20jellemezese_Gyurakovics_Bernadett.ppt, készült 2009.10.02.

⁹ Krishnamurthy, M.: Open access, open source and digital libraries: A current trend in university libraries around the world == Program: electronic library and information systems, 42.évf. 1.sz. (2008), p. 48.

4.1. EPrints szoftver

Az EPrints egy olyan ingyenes szoftver intézményi gyűjtemények számára, amely az előző elvárásoknak megfelel. A Southamptoni Egyetem School of Electronics and Computer Science részlegének fejlesztésével jött létre 2000-ben. A szoftver többnyelvű, OAI-PMH kompatibilis. „Az EPrints legstabilabb platformot kínálja az igényes, minőségi gyűjtemények számára. A leggyorsabb és legegyszerűbb módja a digitális gyűjtemények létrehozására”¹⁰ A <http://www.repository66.org> a Registry of Open Access Repositories (ROAR) és a Dictionary of Open Access Repositories (OpenDOAR) adatait felhasználva a Google maps segítségével ábrázolja a világ digitális repozitóriumait. A jelenlegi állapot szerint 290 intézmény használ EPrints szoftvert.

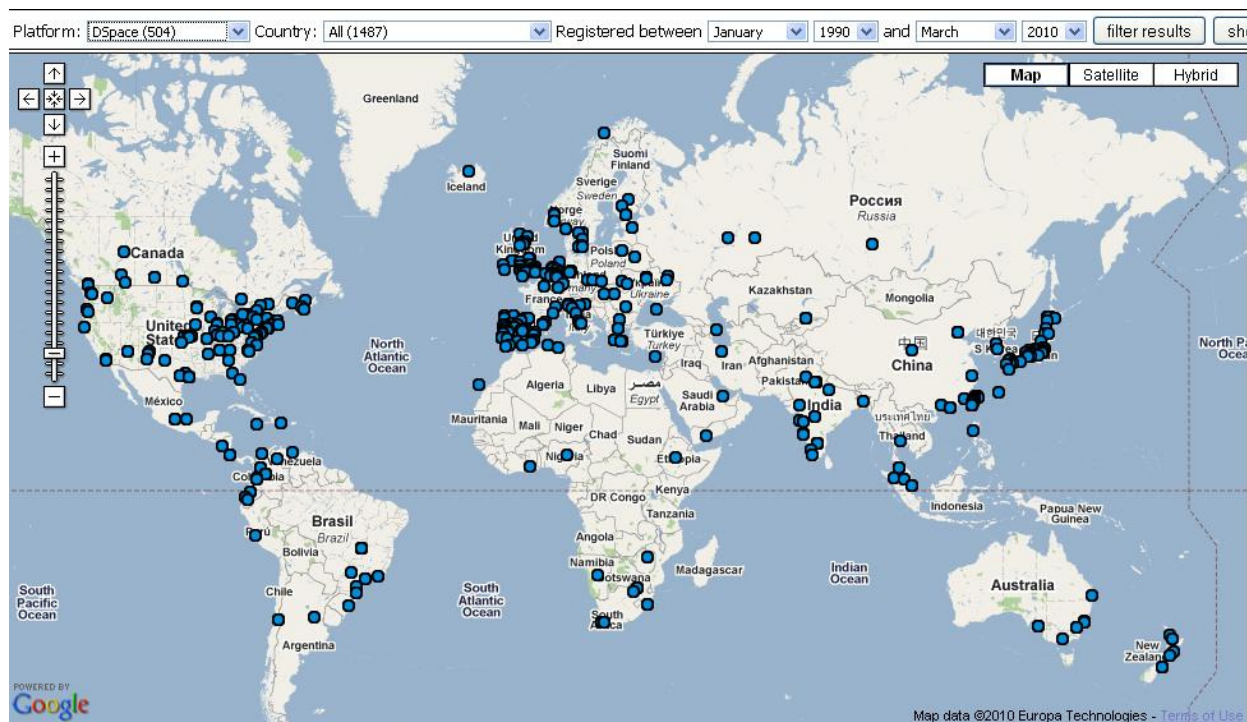
3. ábra: EPrints szoftvert használó gyűjtemények a világon¹¹

¹⁰ Krishnamurthy, M: Open access, open source and digital libraries: A current trend in university libraries around the world == Program: electronic library and information systems, 42.évf. 1.sz. (2008), p. 54.

¹¹ EPrints szoftvert használó gyűjtemények a világon. Elérhető: <http://www.repository66.org>, frissítve: 2010 ápr. 10.

4.2. Dspace szoftver

A Dspace 2010-ben a legelterjedtebb ingyenes szoftver, amely digitális adattárat építő egyetemeknek, non-profit intézményeknek és kereskedelmi szervezeteknek ajánl megfelelő környezetet a dokumentumok számára. A Hewlett Packard (HP) Laboratories and Massachusetts Institute of Technology közreműködésével jött létre 2002-ben. Ingyenes, könnyen telepíthető és a szervezet igényei szerint alakítható. A Dspace egyszerű és nyílt hozzáférést kínál minden digitális tartalomhoz: szöveghez, képekhez, mozgóképekhez, audiofájlokhoz. Mivel a Dspace közösség dinamikusan nő, így a szoftver folyamatosan fejlődik és bővül.¹² A Repository66 oldalán 504 Dspace repozitórium van bejelölve a térképen. Hivatalosan több mint 700 intézmény használja a szoftvert produktív vagy tesztkörnyezetben.

4. ábra: DSpace szoftvert használó gyűjtemények a világon¹³

¹² A DSpace bemutatása. Elérhető: <http://www.dspace.org/about-dspace/introducing/>

¹³ DSpace szoftvert használó gyűjtemények a világon. Elérhető: <http://www.repository66.org>, frissítve: 2010 ápr. 10.

4.3.A Dspace és EPrints szoftver tulajdonságai

A Dspace operációs rendszer tekintetében kompatibilis a következőkkel: Linux, Unix, Solaris, Windows, Mac. Az Eprints ezek közül a Windows-t nem támogatja, amely nem ingyenes, mégis az egyik legelterjedtebb operációs rendszer. Mindkét szoftver esetén döntenünk kell egy ingyenes, vagy fizetős adatbázisrendszer mellett. A Dspace szoftver Oracle, vagy PostgreSQL adabázist igényel, az Eprints pedig MySQL-t vagy Oracle-t. Kódnelvek tekintetében Dspacehez JAVA nyelven lehet fejleszteni, EPrintshez támogatott a PERL, JavaScript és AJAX.

Adattípusok tekintetében a Dspace jelenlegi verziója automatikusan támogatja a szöveges formátumokat (pdf, doc, ppt, stb.), a képeket (jpeg, gif, png, stb.), a videókat (mpeg, avi, stb.), az audiofájlokat (mp3, wav, stb.), illetve telepíthető a különböző e-learning formátumokat támogató kiegészítés (scorm, stb.). A Dspace kínálata fájlformátumok terén figyelemreméltó, ezzel szemben az Eprintsben csak a dokumentum és képformátumok támogatottak, minden egyéb formátum támogatása kívülálló cég által készített kiegészítéssel lehetséges. A gyűjteményben böngészni Dspace esetén szerző, év, cím, gyűjtemény szerint lehet automatikusan, de opcionálisan bármely mező megadható. Az Eprints mindössze szerző, egyetemi egység, tárgy, év, cím alapján böngészhető.

A Dspace a legelterjedtebb metaadatszabványt támogatja: a Dublin Core-t és a qualified DC-t. Az Eprints ezenfelül a METZ és MARC formátumokkal is használható. A Dspace az OAI-PMH és SWORD protokollal kompatibilis a metaadatok begyűjtésére és a gyűjtemény struktúrájának lekérdezéséhez. A SWAP-ot tervek szerint támogatni fogja. Az Eprints OAI-PMH, SWORD, SWAP kompatibilis. Integrálható a RoMEO-ba, támogatja a WebDAV-ot és az FTP-t.

A különböző biztonsági szintek megvalósításához elengedhetetlen valamilyen címtárszolgáltatás használata. Dspace esetén a felhasználó autentikálása a rendszerbe történhet LDAP-val, Shiboleth-tel, illetve regisztráció segítségével. Eprints ezenfelül az Athens beléptetést is támogatja, más cég által írt kiegészítés telepítésével.

A Dspace statisztikát tud készíteni a legtöbb letöltésről, amely nagyon fontos visszacsatolást nyújt a gyűjteményszervezőknek és a szerzőknek. Az Eprintsnél ez 3rd party kiegészítéssel lehetséges. A rekordok számának kimutatása az Eprintsnél alapból megoldott, a Dspaceszel ez csak

	DSpace	Eprints
Támogatott fájlformátumok	szöveges fájlok képfájlok videofájlok audiofájlok e-learning fájlok	szöveges fájlok képfájlok
Böngészési nézetek	szerző év cím gyűjtemény bármely mező alapján	szerző év cím szervezeti egység tárgy
Felhasználó azonosítása	regisztrációval LDAP Shiboleth	regisztrációval LDAP
Statisztika készítés	leggyakrabban letöltött dokumentumok figyelése	összes rekord számlálása
Operációs rendszerek	LINUX UNIX SOLARIS Mac Windows	LINUX UNIX SOLARIS Mac
Adatbázis szoftverek	Oracle PostgreSQL	Oracle MySQL
Támogatott programnyelvek	JAVA	JavaScript AJAX PERL
Metaadat szabványok	DC Qualified DC	DC Qualified DC METS MARC
Egyéb támogatott protokollok	OAI-PMH SWORD	OAI-PMH SWORD SWAP

4.4. Elektronikus gyűjtemények leírása metaadatokkal

A digitális gyűjteményekben szereplő dokumentumokat a metaadatok segítségével írják le az azonosítás és kereshetőség biztosítására. Vannak leíró metaadatok, a dokumentum belső struktúráját leíró metaadatok, megőrzést segítő metaadatok és a dokumentumhoz kapcsolódó jogokat rögzítő metaadatok. Legelterjedtebb metadatszabvány a Dublin Core. A DC 15

¹⁴ Repository Software Survey. Elérhető: <http://www.rsp.ac.uk/software/surveyresults>, készült 2009. márc.

adatelemből áll. Cím, Téma, Kiadó, Dátum, Típus, Formátum, Azonosító, Létrehozó, Forrás, Nyelv, Jogok, Tartalmi leírás, Közreműködő, Kapcsolat, Tér-idő vonatkozás (3.számú melléklet). A Qualified Dublin Core már sokkal kifejezőbb rendszert alkot. Segítségével finomítani lehet az elemek jelentését.

A digitális gyűjtemények megjelenése egy új szellemi elgondolásnak a következménye, amely számos kérdést vet fel. Például azt, hogy a könyvtárnak mi legyen a szerepe a publikációs folyamatban; vagy milyen új lehetőségek adódnak a tudományos munka támogatására. A kutatók milyen szinten képesek elfogadni, kihasználni a nyílt hozzáférés eszmeiségét és annak előnyeit.

5. Egyetemi irányvonal

Az intézményi archívumok szűkebb értelemben „olyan archívumok, amelyek nyílt hozzáférést biztosítanak az oktatók publikációihoz”. Tágabb értelemben, megőrzi az intézmény szellemi munkájának dokumentációját, mind kutatási, mind tanítási viszonylatban, annak kulturális és intellektuális életéhez tartozó feljegyzéseit támogatva ezzel a jelen és jövő tudományos életét.¹⁵

„Az egyetemi archívum olyan szolgáltatások összessége, amelyet az egyetem kínál az egyetemi közösség tagjainak. Terjeszti és tárolja az intézmény és a tagok által létrehozott digitális anyagokat. Szervezeti elkötelezettséget jelent azok gondozására, hosszú távú megőrzésére, szervezésére, terjesztésére és elérhetővé tételére.”¹⁶ Az intézményi archívumok hozzáférést biztosítanak a kutatási eredményekhez, felgyorsítják az információcserét, és megoldást kínálnak a kommunikációs krízisre. Továbbá lehetőséget kínál az intézményekben létrejött eredmények hosszú távú megőrzésére. Lehetővé teszi az egyetemen létrejött eredmények nyomon követését, amely hozzájárul az intézet hírnevének növeléséhez, visszacsatolást nyújt a kutatók számára, információval szolgál a befektetőknek. „A könyvtár már nem csupán külső információkat továbbít az intézmény tagjaihoz, hanem egy ellentétes irányú információáramlás irányítója; az intézményben született dokumentumokat közvetíti a külvilág felé”.¹⁷ Az egyetemi gyűjteményekben megfigyelhető, hogy az intézmények a diákok munkáival töltik fel a repositóriumokat, ellenben az oktatók publikációival. Így új tartalomtípus jelenik meg: a szakdolgozatok, diplomamunkák gyűjteménye. Az intézményi archívumok kialakításakor figyelembe kell venni az oktatók igényeit. Egy felmérés alapján az oktatók és a kutatók a következő szempontokat tartják fontosnak a munkájuk során:

- a társszerzőkkel együtt tudjanak dolgozni;

¹⁵Lynch, C., Lippincott, J.: Institutional Repository Deployment in the United States as of Early 2005 == D-Lib Magazine, 11.évf. 9.sz. (2005), <http://www.dlib.org/dlib/september05/lynch/09lynch.html>

¹⁶ Lynch, C.: “Institutional Repositories: Essential Infrastructure for Scholarship in the Digital Age.” == ARL Bimonthly Report, 226.sz. (2003), <http://www.arl.org/newsltr/226/ir.html>

¹⁷ Karácsony Gy.: A Debreceni Egyetem elektronikus archívuma: a nyílt hozzáférés lehetőségei == Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 54. évf. 8. sz. (2007), http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4765&issue_id=485

- adott dokumentum különböző verzióit tárolni és rendszerezni szeretnék;
- bárholnan, bármilyen platformon dolgozni tudjanak;
- munkájuk mások számára is elérhető legyen;
- könnyen hozzáférjenek mások kutatásaihoz;
- nyomon tudják követni a tudományterületükön történő fejlődést;
- tetszőlegesen tudják rendezni a dokumentumokat;
- tulajdonjogi, hozzáférési, biztonsági kérdésekben dönteni;
- biztosak akarnak lenni abban, hogy a dokumentumaik olvashatóak és használhatóak;
- ne az ő feladatuk legyen a szerverekkel, digitális eszközökkel való foglalkozás;
- biztosított legyen a szerzői jog;
- a számítógépen végzett munka egyszerű és gördülékeny legyen;
- szeretnék leredukálni a káoszt, de legalábbis nem növelni azt;
- a rájuk bízott feladatok mellett nem szeretnék még több elfoglaltságot.¹⁸

Meg kell jegyezni azonban, hogy nem minden kutató lát lehetőséget az egyetemi gyűjteményekben. Ez az intézményi elnevezés miatt van, illetve a gyűjtemény felépítése miatt. Az intézményi szó azt sugallja, hogy az archívum az adott szervet támogatja, nem pedig az egyén munkájára fekteti a hangsúlyt.

Az Egyesült Államokban végzett felmérések szerint az egyetemi gyűjtemények 80%-ánál egyedül a könyvtárat terheli adminisztrációs felelősség. Néhány más intézményben a könyvtárat és az információtechnológiai egységet együtt, vagy a könyvtárat és egyetemi adminisztrációt terheli a felelősség. Az irányelvek kidolgozásáért az esetek 60%-nál egyedül a könyvtár a felelős. A fennmaradó részben a vezetési döntéseket az egyetem kari testületi, tanszékei határozzák meg.¹⁹

¹⁸ Foster, N., Gibbons, S.: Understanding Faculty to Improve Content Recruitment for Institutional Repositories == D-Lib Magazine, 11.évf. 1.sz. (2005), <http://www.dlib.org/dlib/january05/foster/01foster.html>

¹⁹ Lynch, C., Lippincott, J.: Institutional Repository Deployment in the United States as of Early 2005 == D-Lib Magazine, 11.évf. 9.sz. (2005), <http://www.dlib.org/dlib/september05/lynch/09lynch.html>

6. Külföldi projektek

6.1. TARDiS (Targeting Academic Research for Dissemination and Disclosure)

5.ábra: Az e-Prints Soton kezdőoldala²⁰

A szabad hozzáférés és a kutatási folyamat támogatására alakult meg a TARDiS projekt, amelyet a JISC FAIR (Focus on Access to Institutional Resources) program alapján indítottak. A JISC olyan szervezet, amely angolszász egyetemeket, főiskolákat támogat abból a célból, hogy a digitális technológiákat innovatívan kihasználják, így világvonalban szerepeljenek az oktatás színterén. Infrastruktúrák, szolgáltatások, innovatív tanulmányok széles spektrumát segíti a szervezet. A TARDiS projekt 2002 augusztusában indult a Southamptoni Egyetem vezetésével. A háttérben olyan mozgatóerők állnak, mint Stevan Harnad és az Eprints szoftver kifejlesztői: a Southamptoni Egyetem informatikai tanszéke. A projektben az Eprints szoftvert implementálták az intézményi gyűjtemény létrehozására és fejlesztésére. A gyűjtemény konferencia-kiadványokat, pre- és postprinteket, kutatási adatokat, kutatási beszámolókat tartalmaz. Az Eprints szoftverben számos bővítést eszközöltek, mint például új struktúrát alakítottak ki az irányított archiválás elősegítésére; a felületen létrehoztak egy sugót, valamint több programkódot írtak azért, hogy könnyebb legyen feltölteni a gyűjteménybe a tartalmakat.

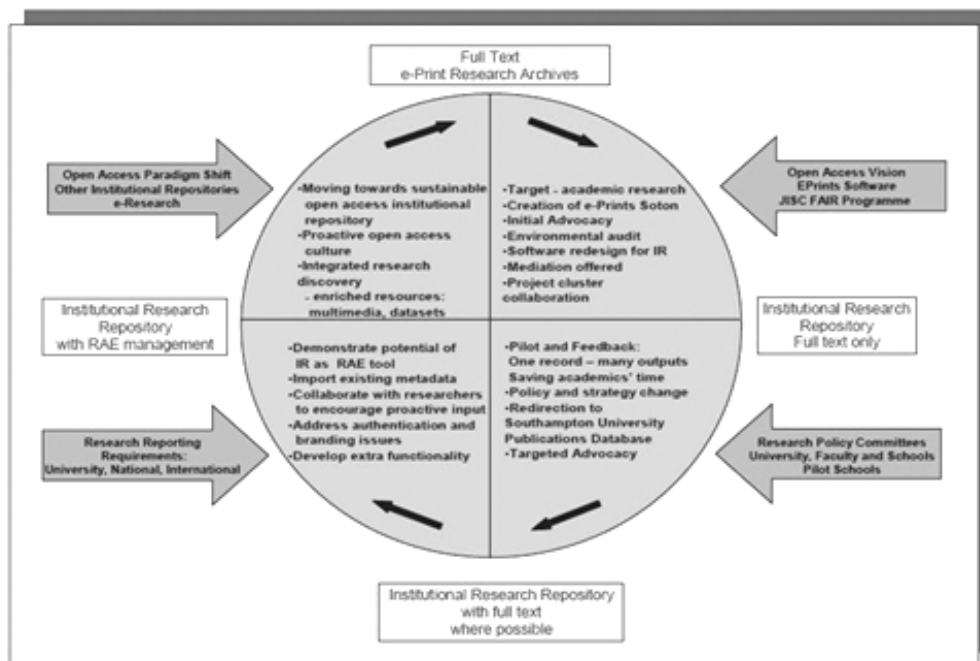
²⁰ Az e-Prints Soton kezdőoldala. Elérhető: <http://eprints.soton.ac.uk/>, a kép 2010. április 4.-én készült.

A projekt főbb céljai a következők:

- legalább 4 tudományterületet fedjen le az intézményi archívum. Ehhez ki kell fejleszteni valamilyen egységesen alkalmazható technikai megoldást;
- továbbfejleszteni az Eprints szoftvert, hogy az irányított, illetve egyedül végzett önarchiválást is lehetővé tegye;
- meggyőzni a kiszemelt akadémiai csoportokat arról, hogy támogassák a több tudományágat felölelő intézményi gyűjteményt, ezáltal változást indítva el az ilyen kezdeményezések értékének megítélésében segítve ezzel az egyetemi kutatás helyzetét;
- megfelelő szabványos metaadatmodell kialakítása, amely megfelel az irányított, önarchiválásnak egyaránt, másrészt, amely támogatja az Eprints archívum integrálását más rendszerekbe;

A célok eléréséhez megfogalmazták a nyerő stratégiát. A terv egyik legnagyobb szelete, a széles körű támogatottság elérésére indított program volt. A lehető legtöbb lehetőséget kínálták fel azoknak az egyetemi tagoknak, akik részt kívántak venni a gyűjtemény bővítésében. Különböző megoldásokat kínáltak azoknak a kutatóknak, akik az önarchiválást választottak, (közvetlenül szerették volna feltölteni a fájljaikat), valamint azoknak, akik az elektronikus változatát adták át a dokumentumnak néhány metaadattal kísérve, hogy azt egy projektben résztvevő töltsse fel a gyűjteménybe. Kellő figyelmet fordítottak a felmerülő problémákra, visszajelzésekre, amelyekről statisztikákat és értékeléseket készítettek. Az egyetemi oktatók tanácsadói szerepet töltöttek be, számos ötlettel szolgáltak.

A TARDIS projekt implementációját a következő ábra szemlélteti, amely teljes modellt kínál egy kutatói gyűjtemény létrehozására.

6. ábra: A TARDis projekt modellje²¹

A folyamat 4 szakaszra osztható:

Az első szakasz implementációja: Az eredeti elképzelés szerint az OA szellemiségének megfelelően az egyetem adatbázisa teljes szövegű publikációkat tartalmazott volna. Fő célpont az egyetemi kutatás támogatása volt. Az Eprints Soton interfész elkészült, amely a 2.3-as verzióban realizálódott. Megírták az első intézményi, technikai és management kérdéseket tárgyaló dokumentációt. A 2002-es Genavai Konferencián a tárgyszavazásról elhangzott vitából kiindulva egy felmérést készítettek arról, hogy a világban létező IR-ek (intézményi gyűjtemények) milyen tárgyszavazási rendszert használnak. Továbbá felmérést végeztek az egyetemen arról, hogy a kutatók milyen módon teszik elérhetővé a kutatásaikat. Az eredmény tudományáganként nagy eltéréseket mutatott. A tesztelést két tanszék bevonásával kezdték meg a projekt vezetőség döntésének megfelelően. Megvizsgálták, hogyan zajlik le egy publikálási folyamat. Az egyetem rögzítette a publikációkat a kutatók értékelése céljából, illetve az intézmény színvonalának megítélése miatt. Az egyetem vezetősége támogatta a projektet azzal a feltétellel, hogy fejlesszék a már

²¹ Simpson, P.: TARDis Project Final Report.– Southampton UK:University of Southampton, University Library, 2005. – 14p. Elérhető: <http://eprints.soton.ac.uk/16122/>, utolsó frissítés: 2010. márc.

meglévő rekordokat, de a szerzőknek ne kelljen duplán dolgozni azért, hogy a publikáció bekerüljön a gyűjteménybe. Mindez arra kényszerítette a projekt irányítóit, hogy egy olyan adatbázist hozzanak létre, amelynek megvan a kapacitása egy teljes szöveges gyűjtemény kialakítására, majd ha az egyetemi tanárok megfelelően felkészültnek érzik magukat szerzői jogi kérdésekben és egyszerűnek érzik a gyűjteményezés folyamatát.

A második szakaszban döntő figyelmet fordítottak arra, hogy a különböző iskolák, különböző igényeket támasztanak a gyűjtemény felé. A legtöbb tanszéknek már létezett publikációs adatbázisa. Így számos importáló szkript megírására volt szükség. Minden tanszék meghatározta, hogy milyen kutatói outputokat szeretne tárolni az EPrints Sotonban. Nyilvánvalóvá vált a tesztelés során, hogy a metaadatok bevitelét irányítani kell a gyűjteményt kezelő szakembereknek. Megfogalmazták, hogy olyan értéknövelt elemeket kell megvalósítani, mint a fájlkonverzió, illetve az elektronikus verzió mellett fel kell tüntetni a folyóiratcikkekhez mutató linket, ha a könyvtárnak van azokhoz előfizetése.

A harmadik szakaszban az EPrints fejlesztőcsapatát felkérték, hogy írjon egy RAE (Research Assessment Exercise) modult. (A RAE projekt célja, hogy értékelje a brit felsőoktatásban végzett kutatómunkát.) Ez a kezdeményezés hatással volt a publikációs rekordok számának ugrásszerű növekedésére. Hatékonyabbá tették a kutatókkal való együttműködést, proaktív inputra ösztönözték őket.

A negyedik szakaszban a gyűjteményben multimédiás rekordok is megjelentek. Egyre inkább érezhetővé vált az open access kultúra kifejlődése. Az intézményi gyűjtemény kialakulása háttérrel biztosított az e-kutatás megvalósulásához.

A Southamptoni Egyetemen egy olyan működő, tartalomorientált, intézményi archívum modell jött létre, amely az egyetemi könyvtár honlapján keresztül is elérhető. Tartalmaz folyóiratcikkeket, könyveket, könyvfejezeteket, konferencia kiadványokat, monográfiát, szórakoztató irodalmat, posztereket, powerpointokat, hallgatói dolgozatokat, kutatók által létrehozott dokumentumokat. A könyvtár a jövőben audio és más multimédiás formátumokat is szeretne tárolni. Az egyetem vezetősége elfogadta a szakdolgozatok elektronikus formátumban

való leadását, így az EPrints Soton lett a Southamptoni Egyetem szakdolgozat gyűjteménye hozzájárulva ezzel a JISC, eTHOS projektjéhez (Nagy Britannia felsőoktatási intézményeiben megírt szakdolgozatokhoz nyújt teljes szöveges hozzáférést).

A projektben résztvevők munkájának köszönhetően jelenleg körülbelül 45000 rekordot tartalmaz a gyűjtemény. 2005-ben 7300 rekord létezett, ebből 1400 teljes szövegű.²²

6.2.DAEDALUS projekt (Data-providers for Academic E-content and the Disclosure of Assets for Learning, Understanding and Scholarship)

A DAEDALUS projekt a Glasgowi Egyetem vezetésével jött létre azért, hogy a tudományos kommunikációban bekövetkezett krízis feloldását elősegítse, és kulturális változást eszközöljön. A projektben több szoftvert használnak az egyetemi gyűjtemény kiépítésére, amely az OAI protokollal teszi közzé a tartalmakat a szélesebb közösség számára. Célja, hogy megosszák a tapasztalatokat az EPrints és eThesis használók klaszterében, és biztosítsák az együttműködési irányelveket. Továbbá OAI kompatibilis szolgáltatást hozzanak létre:

1. olyan publikált és ellenőrzött tudományos műveknek, amelyet egyetemi tag írt, vagy amelyen, mint társszerző szerepel;
2. a preprinteknek és a szürke irodalomnak;
3. a diplomamunkák számára, amelyek a Glasgowi Egyetemen kerültek megvédésre.

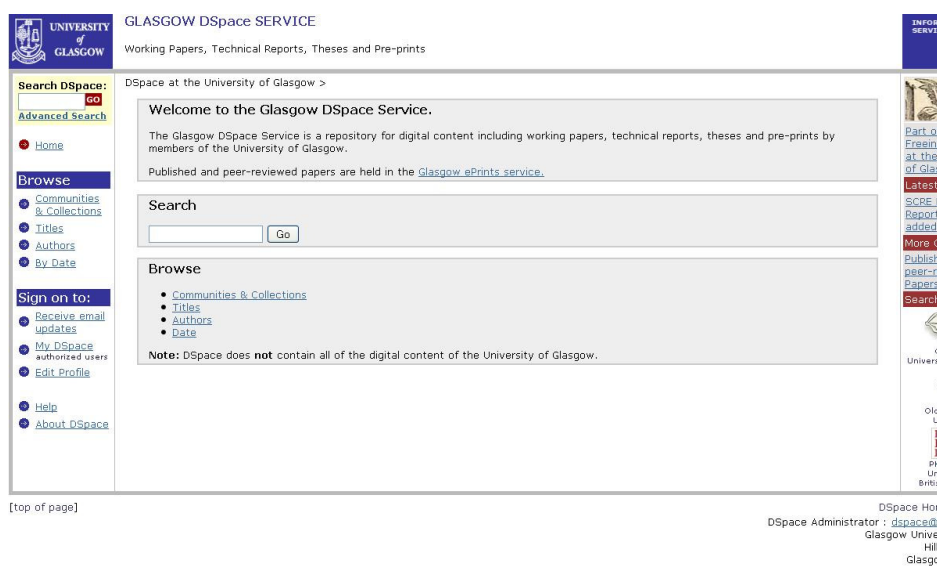
A projekt további céljai, hogy

1. hozzáférést biztosítsanak a kutatói keresőeszközökhöz;
2. közzétegyék a publikus egyetemi adminisztrációs dokumentumokat;
3. létrehozzanak egy egyszerű interfészt, amely lehetővé teszi a felhasználóknak, hogy az összes meglévő szolgáltatásban egyszerre kereshessenek;
4. OpenURL resolver szolgáltatást biztosítsanak a publikált dokumentumok számára;

²² Simpson, P.: TARDIS Project Final Report.– Southampton UK:University of Southampton, University Library, 2005. – 14p. Elérhető: <http://eprints.soton.ac.uk/16122/>, utolsó frissítés: 2010. márc.

5. közzétegyék a támogatókért indított kampány programjának leírását, illetve a szolgáltatás implementációja során létrejött kulturális és technikai fejlesztéseket leíró dokumentumokat.

Az implementációs szakasz kezdetén a GNU EPrints szoftvert és az ETD-db-t használták a szakdolgozatok, diplomamunkák számára. A DSpace szoftvert 2002 novemberétől alkalmazták a preprintek és a szürke irodalom gyűjtésére. A projekt vezetősége úgy érezte, hogy rendelkeznek az új szoftver használatához szükséges hardveres és technikai háttérrel. Mindazonáltal a DSpace olyan adminisztrációs lehetőségeket kínál a tanszéki tartalom tárolása tekintetében, amely teljesen különbözik az EPrints megoldásától. Lehetőségeket nyújt képek, és más digitális tartalom gyűjtésére. Az igényfelmérések során számos egyetemi dolgozó szeretett volna egyéb dokumentumtípust is tárolni. Az első év végére felinstallálták a szoftvereket egy Sun szerverre. Ezután a támogatói programmal párhuzamosan fejlesztették és konfigurálták. Kezdetben technikai jelentések, szürke irodalom, kutatási feljegyzések kerültek a gyűjteménybe, majd adminisztrációs dokumentumok és szakdolgozatok is.

7. ábra: Glasgovi Egyetem DSpace szolgáltatása²³

²³ Glasgovi Egyetem DSpace szolgáltatása. Elérhető: <http://eprints.soton.ac.uk/16122/>, frissítve 2010. ápr.

A projekt szerteágazósága miatt a teendőket a források dokumentumtípusa szerint igyekeztek szétválasztani.

A publikált és a szakmailag lektorált dokumentumok csoportja:

Az első évben nagy hangsúlyt helyeztek a projekt céljainak ismertetésére. Számos tanszék és egyetemi szerv részére tartottak előadásokat. A többség úgy nyilatkozott, hogy nem vállalja az önkéntes gyarapítást. A kezdeti gyűjtemény néhány olyan kutató munkáját dicséri, akik tisztában voltak az OA szellemiségével. A tartalom mennyiségének növelése érdekében kutatói honlapokat fésültek át, a Nature folyóiratban kutattak cikkek után. Olyan kiadóknál érdeklődtek, ahol engedélyezett a gyűjteményben való elhelyezés, illetve olyan glasgowi írókat kerestek, akik az OA-es kiadványokban publikáltak.

The screenshot shows the University of Glasgow Eprints search interface. The search term is "retrovirus". The results are displayed in a list format, showing the first seven items. Each item includes the authors, year, title, journal name, volume, issue, pages, and ISSN. There are also icons for PDF download and RSS feeds. The interface includes a navigation menu on the left with options like "Enlighten Home", "Search", and "Browse Papers by".

University of Glasgow A-Z | STAFF | ACADEMIC DEPARTMENTS | DEGREES | SERVICES | Search

Enlighten

Research publications by members of the University of Glasgow

home > services > Enlighten

Enlighten
Enlighten Home
About Enlighten
Search
Simple
Advanced
Theses & Other Material
Top 100 Searches
Browse Papers by
Year
Subject
Journal
Glasgow Author
Research Funder
Faculty/Department
MyEnlighten
Login (GUID)

Item matches "retrovirus"

Displaying results 1 to 20 of 37.
Refine search | New search | 1 | 2 | Next

Order the results: by year (most recent first) | Reorder

Export 37 results as: ASCII Citation | Export | RSS 2.0 | RSS 1.0 | Atom

1. Samman, A. et al. (2010) *Neutralization of feline immunodeficiency virus by antibodies targeting the V5 loop of Env*, Journal of General Virology, 91 (1). pp. 242-249. ISSN 0022-1317
2. McEwan, W.A. and Schaller, T. and Ylinen, L.M. and Hosie, M.J. and Towers, G.J. and Willett, B.J. (2009) *Truncation of TRIM5 in the Feliformia explains the absence of retroviral restriction in cells of the domestic cat*, Journal of Virology, 83 (16). pp. 8270-8275. ISSN 0022-538X
3. Hosie, M.J. et al. (2009) *Feline immunodeficiency. ABCD guidelines on prevention and management*, Journal of Feline Medicine & Surgery, 11 (7). pp. 575-584. ISSN 1098-612X Item not available online.
4. Lutz, H. et al. (2009) *Feline leukaemia. ABCD guidelines on prevention and management*, Journal of Feline Medicine & Surgery, 11 (7). pp. 565-574. ISSN 1098-612X Item not available online.
5. Keck, Z.Y. et al. (2009) *Mutations in hepatitis c virus e2 located outside the cd81 binding sites lead to escape from broadly neutralizing antibodies but compromise virus infectivity*, Journal of Virology, 83 (12). pp. 6149-6160. ISSN 0022-538X Item not available online.
6. Cordano, P. et al. (2008) *The EGE7 oncoproteins of cutaneous human papillomavirus type 38 interfere with the interferon pathway*, Virology, 377 (2). pp. 408-418. ISSN 0042-6822
7. Willett, B.J. and McMonagle, E.L. and Logan, N. and Samman, A. and Hosie, M.J. (2008) *A single site for N-linked glycosylation in the envelope glycoprotein of feline immunodeficiency virus modulates the virus-receptor interaction*, Retrovirology, 5 (77). ISSN 1742-4690

8. ábra: Találati lista a "retrovirus" szóra a Glasgowi Egyetem Eprints gyűjteményében²⁴

²⁴ Találati lista a "retrovirus" szóra a Glasgowi Egyetem Eprints gyűjteményében. Elérhető: <http://eprints.gla.ac.uk/>, frissítve: 2010. ápr.

Az első év végére az teljes egyetemnek tartottak egy bemutatót az addigi gyűjteményről, valamint az OA-ról, illetve résztvevőket toboroztak a projekt számára. A második évben írtak egy olyan programkódot, amely bibliográfiai adatokat tud importálni publikációs adatbázisokból az EPrintsbe. A SUERC, amely az egyetem kutatóközpontja, EndNote adatbázisban tárolta a publikációkat. A központ vezetősége úgy döntött, hogy át kell importálni az összes rekordot az EPrints gyűjteménybe. Az importálás automatikusan megtörtént. A copyright ellenőrzéseket a projekt tagok elvégezték, a teljes szöveg összegyűjtése a központ adminisztrációs részlegének a feladata volt. 292 rekord került be a rendszerbe, ebből körülbelül 53 teljes szövegű. A legtöbb problémát az okozta, hogy számos szerző csak kiadói pdf verziót tudott átadni.

A projekt vezetősége minden lehetőséget megragadt, hogy az OA elveket hangsúlyozzák, terjesszék, amely ahhoz vezetett, hogy a harmadik évben számos új tanszék csatlakozott a projekthez. Az EPrintben tárol publikációk láthatóságát és impaktját demonstrálták olyan OAI-kompetens keresőszolgáltatáson keresztül, mint az OAster. A Yahoo és Google keresőszolgáltatásokkal is bizonyították azok láthatóságát. Ezen felül olyan PHP szkriptet is írtak, amely számolta azt, hogy adott dokumentumot hányszor töltötték le. Mindez hasznos eszköznek bizonyult, amelyből a projektben résztvevők fel tudták mérni, hogy mennyire használták a feltöltött anyagot. Szerzői jogi témában az volt a tapasztalat, hogy nem elég a Sherpa/Romeo projekt által fenntartott listát ellenőrizni, hogy adott kiadó engedélyezi-e a teljes szöveg elhelyezését gyűjteményekben. Néhány esetben fel kellett venni a kapcsolatot a kiadókkal, ami a könyvtárosok feladata lett. Változtatásokat eszközöltek a gyűjteményezés folyamatában, illetve a használt mezők körében. A forrásdokumentumok típusánál csak a folyóirat maradt meg, egyéb mezőket pedig felvettek kiadói kérésre. Néhányat leképeztek Dublin Core mezőkre, hogy OAI-PMH-val begyűjthetőek legyenek. Az Eprintsbe teljes szövegű, illetve bibliográfiai rekordok kerültek be. Kijelöltek egy mezőt annak az indikálására, hogy a bejegyzés teljes szövegű-e vagy sem. Felmerült az a kérdéskör, hogyan lehetne megjeleníteni a specifikus karaktereket, alsó és felsőindexeket, amelyek használata gyakori a tudományos munkákban. A cím, és absztrakt mezőkben engedélyezték a HTML kód használatát. A rendszerben az önarchiválóknak nem kell minden egyes mezőt kitölteni. Importálás során a rekordok nem kerülnek be egyből az aktív gyűjteménybe, hanem egy várakozási sorba kerülnek, ahol azt ellenőrzik és javítják, esetleg teljes

szöveget csatolnak, valamint szerzői jogokat ellenőriznek. A különböző tanszékek adatbázisából származó rekordok sok esetben hiányosak. Ekkor olyan adatok után kell keresni, mint például absztrakt, ISSN, DOI. Ehhez olyan adatbázisok ismerete szükséges, mint a Web Of Science, ZETOC, Scopus, Ulrich's Periodicals Dictionary. Szerzői jogi ismeretek is szükségesek.

Szakedolgozatok, diplomamunkák csoportja:

Rövidtávú célként tűzték ki, hogy a karok engedélyezzék a szakedolgozatok elektronikus változatának önkéntes feltöltését a gyűjteménybe. A projekt eredeti célja az, hogy a tanulók számára kötelező legyen egy elektronikus példányt leadni a könyvtárnak. Létrehoztak egy űrlapot a diplomamunkák feltöltéséhez, amely a megbeszéléseken bemutatásra került. A Biológiai és Élettudományi Karon kezdték el a tesztelés folyamatát. Az eddigiektől eltérően ebben az esetben nem arra az egységre esett a választás, aki a leginkább érdeklődött a szolgáltatás iránt, hanem arra, aki elzárkózott az elektronikus szakedolgozatok ötlete elől. Így azokra a tanszékekre fordítottak nagyobb figyelmet és befektetést, ahol önállóan nem sikerült volna a kezdeményezés. Néhány témavezető ösztönzése is segítségül szolgált, melynek következtében a diákok egy része önállóan feltöltötte a szakedolgozatát. Az egyetemi újságban megjelent hír hatására, miszerint elindult a diplomamunkák feltöltését támogató szolgáltatás, szintén érezhetővé vált a dokumentumszám növekedés. Nem várt kezdeményezések indultak két karon: az egyetemi projektek dokumentumait kívánták elektronikusan elhelyezni, azért, mert a nyomtatott anyagok már nem fértek el a könyvtárban. Ezek a gyűjtemények csak az egyetemen belül lesznek elérhetőek, de úgy értékelték, hogy szélesebb közönség számára is érdekesek lennének a PHD dolgozatok. 2004-ben az összes szakedolgozatot áthelyezték az ETD-ből a Dspace szoftverbe. A könyvtári katalógusban Dspace-s linkeket helyeztek el a szakedolgozatokhoz. Mindazonáltal telepítették a TAPIR kiegészítést a Dspace-hez, amivel a szakedolgozatok leadását kezelik.

A projektben az adatbázisok rekordjainak összefésülése érdekében azért, hogy a felhasználók minden szolgáltatásban keresni tudjanak, metaadatgyűjtő programokat teszteltek. Kipróbálták az ARC-ot, PKP-t, my.OAI-t. Az alkalmazottak PHP tapasztalata miatt a PKP-re esett a választás. A

projekt elején kitűzött célok teljesültek, a Dspace gyűjteményben körülbelül 662 rekord található, az Eprints gyűjteményben 23978.²⁵

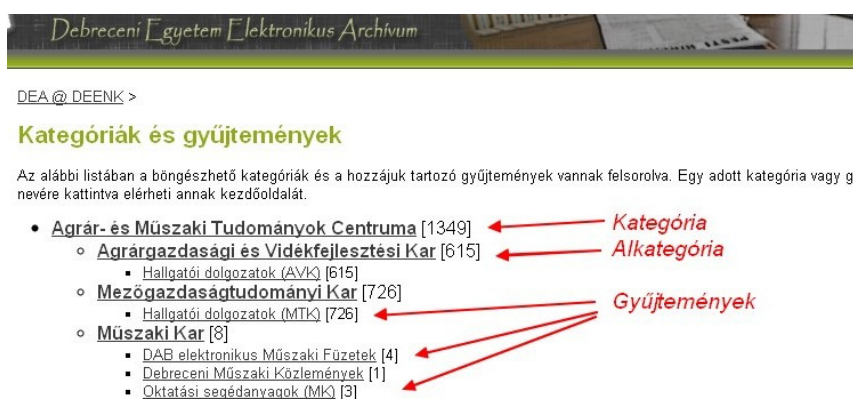
²⁵Abbott, D.: JISC Final Report: Digital Repositories and Archives Inventory Project. –2008. Elérhető: <http://ie-repository.jisc.ac.uk/244/1/DRAI-end-project-report.doc>, frissítve: 2008. szept.

7. DEA – Debreceni Egyetem Elektronikus Archívum

A DEA kialakítása 2006-ban kezdődött el, a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár (DEENK) gondozásában. A projekt kezdeményezője az egyetem szilárdtest fizikai tanszéke volt. Az egyetem a Dspace szoftvert választotta ki a gyűjtemény megvalósítására. A választás azért esett a szoftverre, mert ingyenes. Mindazonáltal külföldi gyakorlatok tanulmányozásával (TarDis, Daedalus projekt, illetve más egyetemi kezdeményezések) és a különböző szoftvereket összehasonlító tanulmányok figyelembe vételével született meg a döntés. A gyűjtemény központi helyet kínál az egyetem szerteágazó tudományterületein létrejött dokumentumoknak. Az archívum a <http://dea.lib.unde.hu> oldalon érhető el.

7.1. Felépítés

A böngészési lehetőségeket kihasználva, a kategóriák és gyűjtemények gombra kattintva megjelenik az archívum szerkezeti felépítése. A rendszer alapegysége a dokumentum. Azok gyűjteményekbe rendeződnek. Gyűjtemény például a Hallgatói dolgozatok (IK) vagy Disszertációk (IK). A gyűjtemény utal arra, hogy milyen típusú dokumentumokat foglal magába. Gyűjtemények alkategóriákba és kategóriákba szerveződnek. A kategóriák az egyetem felépítését tükrözik, segítségükkel szervezeti egységek szerint lehet böngészni. Ide csak azok az intézményi egységek kerülnek be, amelyek szeretnék archiválni a dokumentumokat.

9. ábra: A DEA felépítése

7.2. Gyűjtőkör és szabályozás

A gyűjtemény hallgatói dolgozatokat, disszertációkat, digitalizált anyagokat, oktatási segédanyagokat, intézményi dokumentációt, és nem utolsósorban kutatási anyagokat tartalmaz. A DEA-ban találkozhatunk szöveges, audio és videofájlokkal, prezentációs fájlokkal egyaránt. A fent említett dokumentumok közreadási, felhasználási kereteit a Debreceni Egyetem Szellemitulajdon-kezelési Szabályzata határozza meg. Ezen túlmenően a tartalomszolgáltatás a Szerzői jogi törvény (1999. évi LXXVI. törvény), az ezt kiegészítő 117/2004. (IV.28.) kormányrendelet, és a 33/2007 (III.7.) kormányrendelet ide vonatkozó paragrafusainak alkalmazásával valósul meg.

A **digitalizált anyagokat** törvény által meghatározott módon lehet szolgáltatni. Az 1999. évi LXXVI. Törvény 38. § (5) bekezdése alapján:

„A felhasználásra vonatkozó eltérő megállapodás hiányában a nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtárak, iskolai oktatás célját szolgáló [33. § (4) bekezdés] intézmények, muzeális intézmények, levéltárak, valamint közgyűjteménynek minősülő kép-, illetve hangarchívumok gyűjteményeinek részét képező művek az ilyen intézmények helyiségeiben ezzel a céllal üzembe állított számítógépes terminálok képernyőjén tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljára a nyilvánosság egyes tagjai számára szabadon megjeleníthetők, és ennek érdekében - külön jogszabályban meghatározott módon és feltételekkel - a nyilvánosság említett tagjaihoz szabadon közvetíthetők, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételt is, feltéve, hogy az ilyen felhasználás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja.”²⁶

A törvényt a 117/2004. (IV.28.) Kormányrendelet egészíti ki a “szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek”²⁷ meghatározásával (1. számú melléklet).

²⁶ 1999. évi LXXVI. Törvény a szerzői jogról. Elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900076.TV, frissítve: a jogszabály a mai napon hatályos állapot szerint

²⁷ 117/2004. (IV.28.) Kormányrendelet. Elérhető: http://www.mszh.hu/jogforras/f2004_117Korm.html, megtekintve 2010. ápr. 02.

A DEA olyan technikai megoldásokkal biztosítja a fent említett feltételeket, mint különböző hozzáférési szintek alkalmazása, illetve a felhasználók azonosítása. Digitalizált anyagok a könyvtár állományában lévő könyvek, folyóiratok, kották, színlapok beszkennelésével keletkeztek. Pályázati pénzből megvalósult kezdeményezés alapján.

A **disszertációk és tézisek** szolgáltatása is törvényi szabályozás alá esik. A 33/2007. (III. 7.) kormányrendelet 11. § -a a doktori értekezés nyilvánosságáról szól:

„11. § (1) A doktori értekezés mindenki számára nyilvános. A doktori értekezés és annak tézisei elektronikus, illetve nyomtatott formában való nyilvántartásáról, teljes terjedelmű nyilvánosságra hozataláról a felsőoktatási intézmény gondoskodik.

(2) A doktori értekezés és annak tézisei nyilvántartását elektronikus formában az intézmény honlapján külön adatbázisban - a doktori tézisek és értekezések adatbázisában - magyar és angol, esetleg más, az adott tudományág sajátosságainak megfelelő nyelven mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni.

(3) A doktori értekezés egy nyomtatott példányát a doktori fokozatot odaítélő felsőoktatási intézmény központi könyvtárában, katalogizálva kell elhelyezni.

(4) A nyilvánosságra hozatal részletes szabályait a doktori szabályzat határozza meg azzal, hogy a nyilvánosságra hozatal méltányolható okból, a jelölt kérésére, a doktori tanács döntése alapján, legfeljebb két évig késleltethető.”²⁸

A rendelet hatályba lépésével hatályát veszítette a a doktori képzésről és a doktori fokozatszerzésről szóló 51/2001. (IV. 3.) Korm. Rendelet.

A 2001-es kormányrendelet alapján az Oktatási Minisztérium rendelkezésére kellett bocsátani az elektronikus formában elkészült téziseket. A minisztérium gondoskodott azoknak a <http://phd.om.hu> honlapon történő megjelenítéséről. A 2007-es kormányrendelet szerint már az intézmény honlapján kell elhelyezni az elektronikus példányt. A DEA, a Debreceni Egyetem

²⁸ 33/2007. (III. 7.) Korm. Rendelet, doktori iskola létesítésének eljárási rendjéről és a doktori fokozat megszerzésének feltételeiről. Elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0700033.KOR, frissítve a jogszabály a mai napon hatályos állapota szerint

adatbázisaként ennek a feltételnek eleget tesz. A Debreceni Egyetem Doktori Szabályzatának 17. §-ának 9. bekezdése alapján:

„A sikeres doktori védést követő 30 napon belül a tudományterületi doktori tanács az Egyetemi és Nemzeti Könyvtár rendelkezésére bocsátja az elektronikus formában készült doktori értekezést és téziseket, valamint az értekezés egy nyomtatott példányát, és erről igazolást állít ki a Tudományos Igazgatóság részére. A doktori oklevél csak az igazolás birtokában adható ki. Az Egyetemi és Nemzeti Könyvtár gondoskodik a doktori értekezés és a tézisek teljes terjedelmű elektronikus nyilvánosságra hozataláról, valamint a nyomtatott értekezések katalogizált elhelyezéséről. A nyilvánosságra hozatal méltányolható okból, a jelölt kérésére, a tudományterületi doktori tanács döntése alapján, legfeljebb két évig késleltethető.”²⁹

A **hallgatói szakdolgozatok** tekintetében nem létezik egyértelmű szabályozás. A Debreceni Egyetem Intézményeinek Egységes Iratkezelési Szabályzata alapján a szakdolgozatok, diplomamunkák nem selejtezhetőek, levéltárba adási ideje 15 év után lehetséges. A szellemi tulajdon-kezelési szabályzat nem tartalmaz ide vonatkozó szabályokat. A Debreceni Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzata szerint a hallgatóknak a „záróvizsgára bocsátás feltételeként szakdolgozatot, diplomadolgozatot, diplomamunkát kell készíteni”³⁰. A karonkénti szabályozás egymástól eltérően történik. A fogorvostudományi kar és a gyógyszer tudományi kar a következőképpen nyilatkozik a diplomamunka elhelyezéséről: a TO átad 1 nyomtatott példányt a Kenézy Könyvtárnak, ahol helyben használható, ellenben nem kölcsönözhető. Az informatika karnál CD-n kell leadni elektronikus formában egy példányt a kari könyvtár részére, a záróvizsga előtt két héttel. Az elektronikus formátum közreadásával, szolgáltatásával kapcsolatban nincs szabályozás. Az évente elkészülő szakdolgozatok száma arra ösztönzi a karokat, hogy a diákok elektronikus formában is leadják a munkájukat. A diplomamunkák a kari könyvtárak raktáraiban helyezkednek el, nem kölcsönözhetőek és nem fénymásolhatóak. A DEA megfelelően tudja

²⁹ Debreceni egyetem doktori szabályzata. Elérhető: http://www.unideb.hu/portal/sites/default/files/togyib/doktszab2009nov_0.pdf, módosítva: 2009.11.12.

³⁰ Debreceni Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzata. Elérhető: http://www.unideb.hu/portal/sites/default/files/221_TV SZ_egyutt_a_02.25-i_modositasokkal.pdf, módosítva: 2010.02.25.

szolgáltatni ezeket a dokumentumokat. Megköveteli, hogy az védett formátumban (pdf) kerüljön elhelyezésre. Továbbá ezek a dokumentumok helyileg legyenek olvashatóak, vagy felhasználók bizonyos csoportja férhessen hozzá a teljes szöveghez. A hallgatói dolgozatok esetében a hallgatók rendelkeznek a szerzői jogokkal, elhelyezési megállapodást írnak alá a dolgozat feltöltésekor. A szakdolgozatok, diplomamunkák retrospektív feltöltését a könyvtárosok végzik. A szerzői jogok miatt azok zárt hálózaton érhetőek el, mint digitalizált anyagok.

A **kutatási anyagok (pre- vagy postprintek, munkaanyagok)** fontos szerepet töltenek be a DEA-ban. A Publikációs Adatbázis gyűjteményben mintegy 5587 dokumentum szerepel. A Debreceni Egyetem számon tartja az oktatók publikációs tevékenységét. Erre a célra az Egyetemi és Nemzeti Könyvtár létrehozta a Publikációs Adatbázist. 2008-ban megtörtént a 2007-ben megjelent művek adatainak feltöltése. A <http://ebib.lib.unideb.hu> címen található adatbázis leírást tartalmaz a publikációkról, és linkek mutatnak a DEA-ban elhelyezett teljes szövegű dokumentumokra. A katalógustétel 856-os mezője tartalmaz egy URI –t (Universal Resource Identifier), amely által elérhető a publikáció. Azok szolgáltatása a kiadói szabályozások alapján történik, a szerzői jogok teljes mértékű figyelembe vételével. A könyvtár törekszik arra, hogy a kutatási anyagok disszeminációja minél szélesebb körben, a Nyílt Hozzáférés szellemiségében történjen. 2009. március 9.-én felhívás született az egyetem szervezeti egységeinek vezetői számára, amely tájékoztatja az egységvezetőket a feltöltési lehetőségekről, illetve kérést intéznek hozzájuk, hogy 2009. április 15-ig kerüljenek feltöltésre a 2008-ban született publikációk. Végleges, kiadói változatot várnak az archiváláshoz, a pontosabb adatszolgáltatás érdekében, illetve a feldolgozási munka megkönnyebbítésére. Szolgáltatás céljára postprintet, a cikk utolsó szerzői változatát, hogy az ne ütközzön kiadói politikába.

A DEA gyűjtőkörébe tartoznak az **oktatási segédletek, előadásanyagok**. Ezen dokumentumok szolgáltatása intézményi kérésnek megfelelően történik. Ide kerülnek a jegyzetek, vizsgakérdések, előadásanyagok. Ezek olyan dokumentumok, amelyeket gyakran használnak és keresnek a hallgatók.

A DEA archivál **intézményi dokumentációkat** is. Különböző gyűjteményekbe tagolva megtalálhatók az egyetemi karok évkönyvei, doktoravatók, rendezvények dokumentumai, videók

az egyetemről, egyetemi rendezvényekről. Letölthetjük az Informatikai igazgatóság kiadványait, a Diszk szabályzatát, az egyetem új portálához kapcsolódó anyagokat, és hasonló intézményi dokumentációkat.

7.3. Bekerülés folyamata

A gyűjteményezés többféleképpen történik. Jelenleg a dokumentumok számottevő részét a könyvtárosok töltik fel az archívumba. A hosszú távú cél az, hogy minél több egyéni feltöltés történjen. A saját feltöltéseket szakember ellenőrzi, amely irányított folyamat. Jelenleg ezt a feladatot néhány könyvtáros látja el. A feltöltéseket űrlapok segítik, amelyek felhasználóbarátok, könnyen áttekinthetők, értelmezhetők. A könyvtár az igények figyelembe vételével alakította ki azokat. Jelenleg a szakdolgozatokat, diplomamunkákat, oktatási segédleteket, digitalizált anyagokat, kutatási, és előadásanyagokat lehet egyénileg feltölteni.

7.3.1. A hallgatói dolgozatok feltöltésének menete

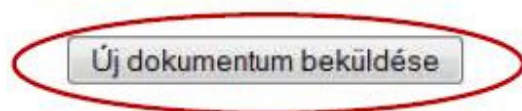
Szakdolgozatot és diplomamunkát pdf formátumban lehet feltölteni. Microsoft Word dokumentumok konvertálásához a FreePdf programot ajánlják. Részletes leírás található a konvertálás menetéről, amely képekkel illusztrálja a folyamatot.

Feltöltéshez a <http://dea.lib.unideb.hu/> oldalon a Saját DEA linkre kattintva kell megadni a bejelentkezéshez szükséges felhasználónevet és jelszót.

Bejelentkezés után az Új dokumentum beküldése nyomógombot kell választani.

Saját DEA: Hallgató Ottó

A következő lépés a gyűjtemény kiválasztása. Az adott felhasználó csak azokat a gyűjteményeket tudja kiválasztani a legördülő listából, amelyekhez feltöltési jogot kapott a regisztráció során. Jelen esetben a hallgatói dolgozatok gyűjteményt kell választani.

Bevitel: Gyűjtemény kiválasztása

Válassza ki az alábbi listából azt a gyűjteményt, amelyikbe dokumentumot szeretne bevinni, majd kattintson a "Következő >" gombra.

Gyűjtemény

Az űrlap első oldalán jeleznünk kell, ha több fájlt szeretnénk feltölteni. Az esetleges mellékleteket egy fájlba kell tömöríteni, lehetőség szerint zip formátum használata javasolt.

Describe Leírás Leírás Feltöltés Ellenőrzés Licenz Licenz Kész

Bevitel: A dokumentum adatai

Kérjük a dokumentumra jellemző állításokat jelölje meg. [További segítség...](#)

Egynél több fájlból áll a dokumentum.

A következő oldalon a metaadatokat kell megadni. A szerző, cím, témavezető, kulcsszavak, tárgyszó mezőket kötelező kitölteni. Opcionálisan kitölthető az alcím, fordított cím, absztrakt mező. Az adatok kitöltése fontos szerepet játszik a kereshetőség szempontjából, illetve bizonyos esetekben csak a dokumentum metaadatait tekintheti meg a felhasználó. Ilyenkor hasznosnak bizonyul a megfelelően megfogalmazott absztrakt.

A témavezető neve

Vezetéknév
pl. **Kovács**

Keresztnév
pl. **Dezső**

Témavezető *

Jellemző kulcsszavak

Kulcsszavak *

Kérem válasszon a egyet a tárgyszólistából a "A Válasszon tárgyszót ..." feliratra kattintva

Tárgyszó *

Tárgyszó kategóriák
[\(Segítség a tárgyszórendszer használatához\)](#)

Kivonat

Absztrakt

Tárgyszó kiválasztásánál előre konfigurált listából választhatunk akár több elemet is.

A következő oldalon a megjelenési időnél a leadás évét kell feltüntetni.

Describe Leírás Leírás Feltöltés Ellenőrzés Licensz Licensz Kész

Bevitel: A dokumentum adatai

Kérjük, az alábbiakban adjon meg további információkat a bevitt dokumentumról. [\(További segítség.....\)](#)

A megjelenés évét kötelező megadni

Megjelenés ideje * Év: Hónap: (Nincs hónap kiválasztva) ▼ Nap:

Adja meg az intézmény pontos nevét: Egyetem, Kar, stb.

A dolgozatot írató intézmény * DE--ATC--Mezőgazdaságtudományi Kar ▼

Válassza ki a feltöltött dolgozat típusát.

A dolgozat típusa * Szakdolgozat ▼

A "CTRL" vagy a "Shift" billentyűt lenyomva tartva több nyelv is kiválasztható

Nyelv(ek) *

- Hungarian
- English (United States)
- English
- Spanish
- German

A hivatalos oldalszám.

A dolgozat terjedelme *

Ezután tallózás gomb használatával ki kell keresnünk a feltölteni kívánt fájlt.

Describe Leírás Leírás **Feltöltés** Ellenőrzés Licenz Licenz Kész

Bevitel: Fájl feltöltése

Adja meg, hogy a dokumentumhoz tartozó fájl hol található a merevlemezén. Ha a 'Tallózás' gombra kattint, egy új ablak fog megjelenni, és ott is kiválaszthatja a megfelelő fájlt. [További segítség...](#)

Kérjük, vegye figyelembe azt is, hogy a DEA bizonyos fájlformátumok tartalmát hatékonyabban képes megőrizni, mint másokat. [Az egyes fájlformátumokról információ és ezek támogatása elérhető.](#)

Dokumentumfájl: Tallózás...

Adjon rövid leírást a fájl tartalmáról, mint például "Az értekezés magyarul" vagy "A tézisek angolul".

Fájl leírása:

< Előző Következő > Megszakítás/Mentés

Ellenőrizhetjük a sikeres feltöltést, illetve további fájlokat tölthetünk fel.

Describe Leírás Leírás **Feltöltés** Ellenőrzés Licenz Licenz Kész

Bevitel: Feltöltött fájlok

Az alábbi táblázatban láthatók a dokumentumhoz feltöltött fájlok. [További segítség...](#)

Elsődleges fájl	Fájl	Méret	Leírás	Fájlformátum
0	szakdolgozat_123.pdf	16377 bytes	szakdolgozat Váloztatás	Adobe PDF (ismert) Váloztatás

A feltöltött fájl(ok) helyességét az alábbi módokon ellenőrizheti:

- A (fentebbi) fájl névre kattintva. Ekkor egy új böngészőablakban letöltheti a fájlt és megnézheti a tartalmát.
- A rendszer ellenőrző összeget tud számítani, melyet ellenőrizhet. Kattintson ide további információért. [Ellenőrző összegek megjelenítése](#)

Újabb fájl hozzáadása

< Előző Következő > Megszakítás/Mentés

A következő oldalon áttekinthetjük a bevitt adatokat, helyesbítés nyomógombra kattintva javíthatjuk azokat.

Ezután lehetőség van egy űrlap kitöltésére, amellyel védeni lehet az adott művet. Kitöltése opcionális, kihagyható lépés. Ha a szerző igényli a licencet, akkor az a proceed feliratra kattintva csatolhatja azt.

Describe Leírás Leírás Feltöltés Ellenőrzés **Licenz** Licenz Kész

Bevitel: Creative Commons licenz használata

Ahhoz, hogy a dokumentumot a Creative Commons szerint licenzelje, kövesse az alábbi utasításokat. Lehetősége lesz átnézni a választását. Kövesse a 'folytat' linket, hogy hozzáadja a licencet. A "Creative Commons kihagyása" gomb segítségével elhagyhatja a licencet.

provided by [Creative Commons](#)

You have selected the [Attribution 3.0 Unported License](#).
This license is permanently located at
<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>.

You may now [proceed](#)

Az utolsó oldalon az elhelyezési megállapodás található. A feltételek elfogadásával befejeződik a feltöltési folyamat.

Describe Leírás Leírás Feltöltés Ellenőrzés Licenz Licenz Kész

Bevitel: A dokumentum-bevitel elkészült.

A bevitt dokumentum most a befogadó gyűjteményhez tartozó feldolgozási folyamaton fog keresztül menni. E-mailben értesítést fog kapni, gyűjtemény részévé vált, vagy ha valami problémára derül fény. A folyamat állapotát a Saját DEA oldalon is nyomon követheti.

[Ugrás a Saját DEA oldalra](#)

[Kategóriák és gyűjtemények](#)

[Dokumentumbeküldése](#)

Ezután lehetőség van az esetleges félbehagyott feltöltésekhez lépni a Saját DEA oldalon keresztül. Sikeres feltöltés esetén email érkezik az ellenőrző szakembereknek. Ahhoz, hogy a gyűjtemény jól használható és kereshető maradjon, elengedhetetlen a feltöltés ellenőrzése. Amikor elfogadták a feltöltést, a feltöltő értesítést kap email-ben.³¹

7.3.2. Disszertációk feltöltése

A disszertációk feltöltésének menete hasonlít a szakdolgozatokéhoz. A lépések majdnem azonosak. Néhány eltérésre kell figyelnie a feltöltőnek. Gyűjtemény kiválasztásánál az adott doktori iskola gyűjteményét kell megjelölni. A metaadatok bevitele során kötelezően kitöltendő mező a fordított cím, és absztrakt is (ezek a mezők szakdolgozat feltöltésénél nem kötelezők). Fel kell tüntetnünk a védés idejét. Továbbá meg kell jelölnünk, hogy a disszertáció melyik tudományágba és tudományterülethez tartozik. A fájl leírás mezőben pontosítanunk kell azt, hogy az adott fájl értekezés, vagy tézis.

7.3.3. DETEP feltöltésének menete

Az űrlap eltérő a fentiektől. Itt megjelennek olyan metaadatok, mint teljesítés helye, ideje, teljesítménykredit típusa.

³¹ A DEA használata hallgatói dolgozatok (szakdolgozat, diplomamunka, TDK dolgozat) feltöltése esetén. Elérhető: <http://hdl.handle.net/2437/85081>, feltöltés dátuma: 2009.04.29.

7.3.4. Publikációk feltöltésének menete

A publikációk tekintetében fontos szerepet tölt be a könyvtár Publikációs Adatbázisa (7.2 -es fejezet). Az adatbázis az egyetemen készült publikációk bibliográfiai leírásait reprezentálja. Itt található meg a publikációk feltöltéséhez szükséges űrlapot. (http://ganymedes.lib.unideb.hu:8080/upload2/urlop_konyv.html). Különböző felületeket készítettek könyv, könyvrészlet, folyóiratcikk, recenzió, időszaki kiadvány számára. RIS (Research Information Systems) fájlok feltöltését is űrlap segíti.

7.4. Biztonsági szintek

A gyűjtőkör és szabályozás fejezetből kiderül, hogy a DEA nem teljesen az Open Access irányelvei szerint szolgáltat minden dokumentumot (digitalizált anyagok törvényi szabályozása, hallgatói szakdolgozatok, oktatási és előadásanyagok). Ezért számottevő szerepet játszik a gyűjtemény hozzáféréséhez való korlátozás megvalósítása. A D-Space szoftver nyújtotta lehetőségek kihasználásával, szelektív módon adják közre a dokumentumokat. A D-Space szoftver részletes bemutatásánál láthattuk, hogy többféle rendszert támogat a felhasználók azonosítására. A könyvtárban az LDAP- val történik a belépők autentikálása, illetve lehetőség van regisztráció általi hozzáférésre. A felhasználók különböző feltöltési, illetve elérési jogokkal rendelkeznek. Ezeket a jogokat a gyűjtemény adminisztrátora módosíthatja egyénekre, illetve csoportokra vonatkozóan. A Saját DEA menüpont alatt ellenőrizhető a belépő számára, hogy milyen csoporttagságai vannak.

The screenshot shows the 'Saját DEA' (My DEA) user interface for a user named 'Hallgató Ottó'. The interface includes a search bar, a 'Keresés' button, and a 'Mehet' button. There are also buttons for 'Új dokumentum beküldése' and 'Elfogadott beküldések megtekintése'. A sidebar on the left contains navigation options like 'Főoldal', 'Böngészés', 'Kategóriák és gyűjtemények', 'Megjelenés dátuma', 'Szerző', 'Cím', and 'Tárvésző'. A red-bordered box highlights the section 'Csoportok, melyeknek a tagja vagyok:' (Groups of which I am a member), which lists 'COLLECTION_13_ADMIN'.

A DEA-ban három hozzáférési szint van definiálva. Az első szint néhány adatra korlátozódik, mindössze a dokumentum címét, szerzőjét, és a feltöltési idejét tekinthetjük meg. A második szinten az összes metaadat megtekinthető, a harmadik szint hozzáférést biztosít a dokumentum teljes szövegéhez. A gyűjtemény olvasója attól függően férhet hozzá a tartalomhoz, hogy milyen jogosultságai vannak, illetve ipcíme alapján. Pl. számos dokumentum teljes szövege csak egyetemi hálózaton belülről tekinthető meg.

7.5. Metaadatok

A DEA Qualified DC-t használ a rekordok leírására. A dokumentumnak megtekinthetjük a teljes metaadat rekordját megfelelő jogosultságok birtokában. A következő mezők szerepelnek egy szakdolgozat esetében: dc.contributor.advisor, dc.contributor.author, dc.contributor.department, dc.date.accessioned, dc.date.available, dc.date.created, dc.date.issued, dc.description.abstract, dc.description.degree, dc.format.extent, dc.identifier.uri, dc.language.iso, dc.rights.access, dc.subject, dc.subject.dspace, dc.title, dc.title.subtitle. Természetesen, mint azt az előző fejezetben olvashattuk, különböző dokumentum típusnál a feltöltés során különböző metaadatokat kell megadni. Így például egy TDK dolgozat feltöltése esetén szerepelni fog a dc.format.credittype mező.

Please use this identifier to cite or link to this item: <http://hdl.handle.net/2437/44398>

DC Field	Value	Language
dc.contributor.advisor	Salgáné Medveczki, Marianna	-
dc.contributor.author	Novák, Csaba	-
dc.date.accessioned	2008-12-05T10:01:56Z	-
dc.date.available	2008-12-05T10:01:56Z	-
dc.date.created	2008	-
dc.date.issued	2008-12-05T10:01:56Z	-
dc.identifier.uri	http://hdl.handle.net/2437/44398	-
dc.description.abstract	Dolgozatom célja a szerzői jog szabályozásának megismerése, különös tekintettel a könyvtár területére. Nem kívánok minden részletével foglalkozni, en csak azokkal, melyeket a könyvtárak működésére nézve lényegesnek érzek. Először szeretném áttekinteni a terület történetét, nemzetközi környezetét, egyéb társadalmi, gazdasági vonatkozásait. Azután megnézem, hol helyezkedik el a jogtudományban a szerzői jogi szabályozás, milyen jogszabályok vonatkoznak rá hazánkban, és milyen szervezetek tevékenykednek e területen. Megvizsgálom, mit jelent a védelem, milyen feltételei vannak védett mű felhasználásának. Végül végigveszem az egyes könyvtári munkafolyamatokat. Fontosnak tartom a digitális archiválás és digitális tartalomszolgáltatás lehetőségeinek tanulmányozását. Napjainkban egyre nagyobb az igény arra, hogy a könyvtár a hagyományos szolgáltatásai mellett, vagy éppen helyette tér- és időbeli korlátok nélkül teremtsen hozzáférést a tudományos és kulturális javakhoz. A könyvtáraknak a digitális gyűjteményépítés irányában is kell fejlődniük, kérdés, hogy milyen mozgásterük van ehhez. Majd néhány példát hozok a jelenlegi munkahelyemen, a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárban folytatott gyakorlatok közül. Szólnék arról is hogy, milyen területeken érzem szükségnek a szabályozás változtatását, miben érzem szükségesnek a nagyobb kormányzati segítséget a könyvtárak felé.	en
dc.format.extent	49	en
dc.language.iso	hu	en
dc.subject	szerzői jog	en
dc.subject	könyvtár	en
dc.subject	Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár	en
dc.title	Szerzői jogi problémák a könyvtárban	en
dc.title.subtitle	a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár példáján keresztül bemutatva	en
dc.description.degree	Ba	en
dc.contributor.department	DE--TEK--Informatikai Kar	en
dc.subject.dspace	szerzői jog	en
dc.rights.access	no restriction	-
Appears in Collections:	Hallgatói dolgozatok (HK)	

A DEA állományát a Google indexeli. A találati tétel a dokumentum DEA-ban elfoglalt helyére mutat.

Modul **meta adat** megadása : Keresőoptimalizálás – 1.0 ☆
 2 hozzászólás - 1 Szerző - Legutóbbi hozzászólás: febr. 23.
 Sziasztok, hogy lehetne azt megcsinálni, hogy a moduloknak is lehessen meta adatokat megadni, mivel sok funkciót töltenek be, ...
forum.joomla.org/hu/modul-meta-adat-megadasa-t533.html - [Tárolt változat](#) - [Hasonló](#)

DEA @ DEENK: Dublin Core **metaadat**-rendszer könyvtári használata ... ☆
 Írta: M Takács - 2005
 Title(s): Dublin Core **metaadat**-rendszer könyvtári használata Magyarországon Useage of Dublin Core metadata in the hungarian libraries ...
ganymedes.lib.unideb.hu:8080/dea/handle/.../65 - [Tárolt változat](#) - [Hasonló](#)

Goooooooooooooo**gle** ▶
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 [Következő](#)

metaadat

[Találatok szűkítése](#) - [Nyelvi eszközök](#) - [Keresési tippek](#) - [Elégedetlen? Segítse szolgáltatásunk fejlesztését.](#)

[Google főoldal](#) - [Hirdessen a Google-on!](#) - [Adatvédelem](#) - [Rólunk](#)

Ha megtekintjük a találati tétel metaadatait a DEA-ban, akkor a dc.subject mezőben a metaadat szó szerepel.

7.6. Kapcsolat más könyvtárakkal

A DEA OAI-PMH kompatibilis (3. fejezet), az OAI honlapján az 1224 regisztrált adatszolgáltató között szerepel.

 Registration Record	
element name	element value
Base URL	http://dspace.lib.unideb.hu:8080/dspace-oai/request
Repository Name	DEA @ DEENK
Protocol Version	2.0
Email	dspace-help@lib.unideb.hu
Registration Date	2008-02-14T08:02:26Z
Date Last Validated	Thu Feb 14 08:02:26 2008
OAI Repository ID	

10.ábra: A DEA regisztrációs rekordja az OAI oldalán³²

³² A DEA regisztrációs rekordja az OAI oldalán. Elérhető: <http://www.openarchives.org/Register/BrowseSites?viewRecord=http://dspace.lib.unideb.hu:8080/dspace-oai/request>, frissítve: 2008. febr.

Az intézményi repozitóriumok létrejöttével, és a kialakult protokollok segítségével (OAI-PMH) különböző külföldi és hazai kezdeményezések indultak el a digitális gyűjtemények összefogására. Olyan lelőhely-adatbázisokat hoztak létre, ahol egyszerre kereshetünk számos gyűjteményben. A DEA figyelemreméltó szerepet vállal a különböző konzorciumokban gyűjteményének közreadásával:

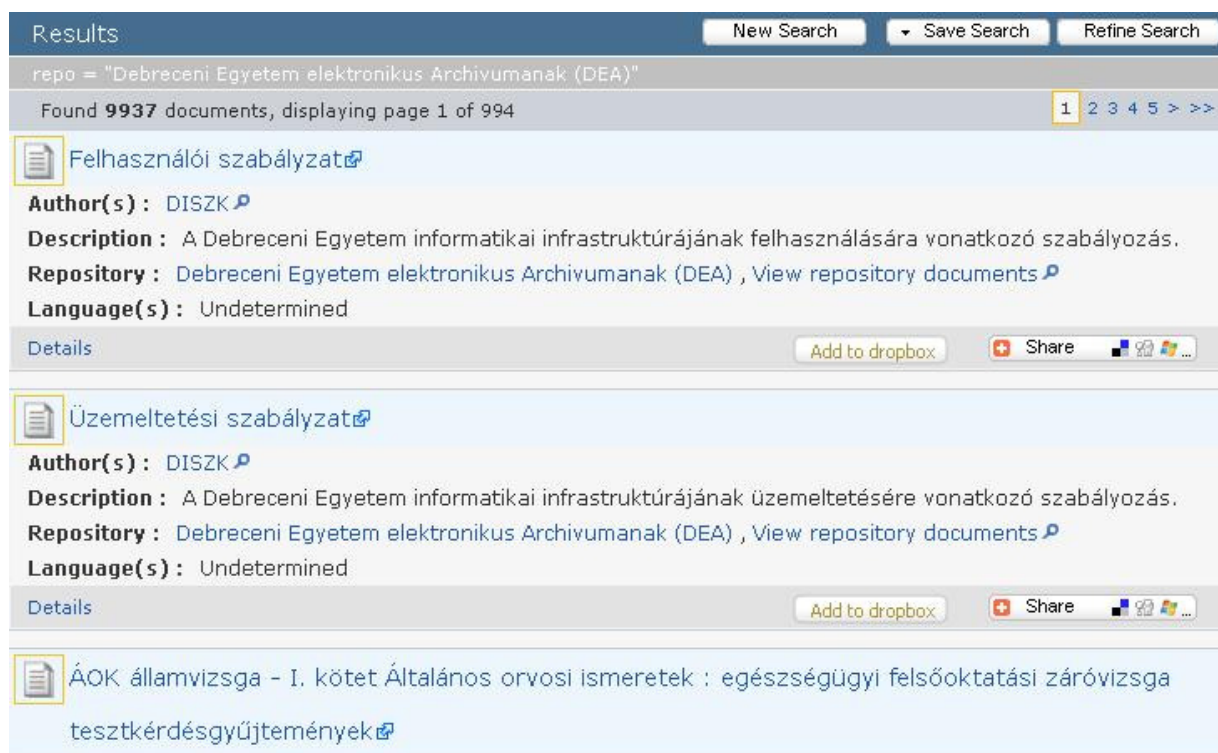
- Hazai kezdeményezések között meg kell említenünk a Hungarian Open Repositories (HUNOR) konzorciumot, amelyet azért hoztak létre, hogy összefogja a magyar felsőoktatási intézmények gyűjteményét és segítse a tudományos eredmények hazai és külföldi disszeminációját.
- A Magyar Digitális Képkönyvtár 2009 nyarán hozták létre, jelenleg mintegy 40000 képet tartalmaz. A gyűjteményezés folyamatában a DEA is részt vett. Az egyetem életét bemutató fotóalbumokat és Nyíreő István ex libris gyűjteményét töltötték fel a rendszerbe. A gyűjtemény elérhető a <http://www.kepkonyvtar.hu/> oldalon.
- A DART-Europe projekt európai könyvtárakat foglal magába. Jelenleg 1246 olyan szakdolgozat és disszertáció található benne, amelynek a DEA az adatszolgáltatója. A gyűjtemény a <http://www.dart-europe.eu/basic-search.php> oldalon érhető el.

The screenshot shows the DART-Europe E-theses Portal interface. At the top, there is a navigation menu with options: Basic Search, Advanced Search, Browse (selected), Search History, Marked List, Feedback, and Help. Below the menu, the 'Browse Results' section displays 'Displaying records 1 - 15 of 1246 on page 1 of 84.' and includes a search input field with the placeholder 'Enter search term(s)'. A sidebar on the left contains a menu with categories like PORTAL, ABOUT DART-EUROPE, DOCUMENTS & DOWNLOADS, RELATED ORGANISATIONS, DART-EUROPE PARTNERS, and DART-EUROPE BOARD. The main content area shows a table of search results with columns for Mark, Title, Author, Year, and University. The results are filtered for the University of Debrecen.

Mark	Title	Author	Year	University
☐	"Bezórgetek a menny kapuján..." A vers mint imádság a XIX-XX. század fordulójának és a XX. század első felének lengyel és orosz költészetében „I am knocking on heaven's gates...” Poems as Prayers in Polish and Russian Poetry on the Turn of the 19-20th and in the First Half of the 20th Century	Czövek, Ágnes	2008	University of Debrecen
☐	"Se emberi, se Annyali nyelvel ki nem mondható" A populáris barokk prédikáció retorikája mint a nyelv élettelenességének tapasztalata "Cannot be voiced by nor angelic, nor human language". The rhetoric of popular baroque sermons as the experience of linguistic deficiency	Tasi, Réka	2007	University of Debrecen
☐	"Mindannyian különbözünk" Dosztojevszkij és az orosz nihilizmus	Gyürky, Katalin	2007	University of Debrecen
☐	"Wir sind anders." Romanen "We are different." Gender and race in Barbara Frischmuth's novels	Horváth, Andrea	2006	University of Debrecen

11. ábra: A DART-Europe találati listája a Debreceni Egyetem gyűjteményére szűrve

- A DRIver olyan nemzetközi projekt, melynek célja az, hogy létrehozson egy pán-európai hálózatot, amely kiszolgálja a digitális repositóriumokat. Több mint 249 gyűjteményt foglal magába. Az egyetemek, kutatási intézetek számára kínál szolgáltatásokat. A DEA tagja a közösségnek és mintegy 9950 dokumentummal vesz részt a gyűjtemény gyarapításában.

12.ábra: A DEA gyűjteménye a DRIverben³³

- A Publishing and the Ecology of European Research (PEER) egy Európai Unió által támogatott projekt. Azért jött létre, hogy megvizsgálja a postprintek archiválásának következményeit. Megmérje, hogy milyen hatása van szerzői láthatóságra, növeli –e a hozzáférhetőséget, hogyan hat az európai kutatásra, együtt tud –e létezni a tradicionális publikálási rendszerrel. A DEA részt vesz a felmérésben. Az adattár a következő oldalon érhető el: <http://ganymedes.lib.unideb.hu:8080/udpeer>

³³ A DEA gyűjteménye a DRIverben. Elérhető: <http://www.driver-repository.eu/>, frissítve: rendszeresen

- A DEA tagja az Open Access Infrastructure for Research in Europe kezdeményezésnek, amely szintén egy európai projekt. Célja az európai e-infrastruktúra kiépítése a digitális repozitóriumok számára. A résztvevő kutatók vállalják, hogy publikációikat hozzáférhetővé teszik a OA gyűjteményekben, ehhez segítséget kapnak a projekt által létrehozott helpdesk szolgáltatásokon keresztül.

7.7.A gyűjtemény népszerűsítése

A dolgozat elején említett külföldi projektek életében az egyik fő célkitűzés a gyűjtemény népszerűsítése volt. A TARDIS modellen (6.ábra) láthatjuk, hogy a folyamat mind a 4 lépésében foglalkozni kell PR tevékenységgel. A DEA népszerűsítése a hallgatók körében a könyvtár-informatikai képzések során valósul meg. Sajnos a tanszéki dolgozók számára nem létezik ilyen formájú oktatás. A kutatókkal való kapcsolattartás leginkább az intézeti gyűléseken, értekezleteken, megbeszéléseken keresztül valósul meg. Ezen túlmenően a könyvtár a honlapján keresztül tájékoztatja a közönségét, felhasználóit. Az oldal napi szinten frissül, érdekes hírekkel és hasznos tájékoztatókkal hívja fel a figyelmet a különböző szolgáltatásokra.³⁴

7.8.A DEA jövője

A DEA üzemeltetője és vezetősége a lehető legteljesebb és leghasználhatóbb gyűjtemény kialakítására törekszik. Céljuk, hogy minél többen ismerjék meg és használják a repozitóriumot. A gyűjteményt állandóan fejlesztik és felhasználóbaráttá, könnyen kezelhetővé alakítják. Nagy hangsúlyt fektetnek a szolgáltatások népszerűsítésére, és legfőbb szempontnak tartják a felhasználók tájékoztatását, és tudatosságra nevelését. Ezeket a folyamatokat szeretnék a jövőben is fejleszteni. Továbbá szeretnék lefektetni a gyűjtemény szabályzatait, tisztázni a gyűjtőkörre vonatkozó jogi szabályozást minden dokumentum típust illetően. Olyan módszereket kívánnak kifejleszteni, amellyel könnyen be lehet avatkozni a publikálás folyamatába, annak érdekében, hogy a tanszéki dolgozók friss publikációi bekerülhessenek a gyűjteménybe. Minél több statisztikát szeretnének készíteni, visszacsatolást biztosítva ezzel a szerzők számára. A

³⁴ Karácsony Gy.: A Debreceni Egyetem elektronikus archívuma: a nyílt hozzáférés lehetőségei == Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 54. évf. 8. sz. (2007), http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4765&issue_id=485

közeljövőben részt kívánnak venni minden európai projektben, amely segítheti a publikációk disszeminációját és a kutatók munkáját.

8. Összefoglalás

A szakdolgozatomban átfogó képet alkottam a digitális repozitóriumokról. Az első fejezetben összefoglaltam azokat az ellentmondásokat és okokat, amelyek a digitális gyűjtemények kialakulásához vezettek. Mindenképpen fontos hangsúlyoznunk a nyílt hozzáférés eszmeiségét, kialakulásának mérföldköveit, amely nélkül nem beszélhetnénk ezekről a gyűjteményekről. A dolgozat elején összegyűjtöttem néhány fogalom meghatározást, amely pontosítja a repozitóriumok szerepét. A DSpace és EPrints szoftver a két legelterjedtebb ingyenes termék, amelyeket speciálisan intézményi gyűjteményeket tartalmazó adatbázisok létrehozására fejlesztették ki. A dolgozat tartalmazza a két szoftver összehasonlítását. A DEA intézményi gyűjtemény, ezért számon kell tartani a különböző szakterületek kutatói által fontosnak tartott igényeket. A külföldi projektek esettanulmányainak taglalása olyan szempontokra hívja fel a figyelmet, amely a DEA életében, létrejöttében és folyamataiban szerepet játszik. A DEA bemutatása során a lényeges elemeket emeltem ki. Az informatikai jellegű megvalósítás leírása a háttérbe szorult.

Hazánkban példaértékű gyűjteményépítés folyik a DEA keretein belül. A repozitórium jól szervezett, és rendelkezik egy olyan intézményi háttérrel, ahol kimagasló kutatási eredmények keletkeznek. Az eredményeknek a dokumentálása, megőrzése, és széles körben való közzététele mindenképpen megtisztelő feladat és kihívás. Lehetőséget jelent egy olyan világszínvonalú szolgáltatás biztosítására, mint a Debreceni Egyetem elektronikus Archívuma.

Rövidítésjegyzék

BOAI	Budapesti Open Access Initiative
DAEDALUS	Data-providers for Academic E-content and the Disclosure of Assets for Learning, Understanding and Scholarship
DC	Dublin Core
DEA	Debreceni Egyetem Elektronikus Archívum
HUNOR	Hungarian Open Repositories
OA	Open Access (Nyílt hozzáférés)
OAI	Open Access Initiative (Nyílt Hozzáférés Kezdeményezés)
OAI-PMH	Protocol for Metadata Harvesting
OpenAIRE	Open Access Infrastructure for Research in Europe
OpenDOAR	Dictionary of Open Access Repositories
OSI	Open Source Initiative
PEER	Publishing and the Ecology of European Reserarch
ROAR	Registry of Open Access Repositories
TARDis	Targeting Academic Research for Dissemination and Disclosure
URI	Universal Resource Identifier

Irodalomjegyzék

- [1] 33/2007. (III. 7.) Korm. Rendelet, doktori iskola létesítésének eljárási rendjéről és a doktori fokozat megszerzésének feltételeiről. Elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0700033.KOR, frissítve a jogszabály a mai napon hatályos állapota szerint
- [2] 117/2004. (IV.28.) Kormány rendelet. Elérhető: http://www.mszh.hu/jogforras/f2004_117Korm.html, megtekintve 2010.ápr.02.
- [3] 1999. évi LXXVI. Törvény a szerzői jogról. Elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900076.TV, frissítve: a jogszabály a mai napon hatályos állapota szerint
- [4] Abbott, D.: JISC Final Report: Digital Repositories and Archives Inventory Project. –2008. Elérhető: <http://ie-repository.jisc.ac.uk/244/1/DRAI-end-project-report.doc>, frissítve: 2008. szept.
- [5] Ball, D.: Mi az a „nagy üzlet”, és miért rossz üzlet ez az egyetemeknek? == Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 52.évf. 11/12.sz. (2005), p. 564-567.
- [6] Bánhegyi Zs.: Fogalmi terminológiai zavar: az Open Access NEM „szabad hozzáférés”! == Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 53. évf. 3.sz. (2006), p. 134-135.
- [7] Bánhegyi Zs.: Fókuszban a tudományos publikálás: uniós helyzetkép == Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 53. évf. 9.sz. (2006), p. 429-436.
- [8] Bánhegyi Zs.: Nyílt Hozzáférés Kezdeményezés (Open Access Initiative) – Kitekintés és körkép == Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 50. évf. 6/7.sz. (2003). Elérhető: http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2093&issue_id=66
- [9] Budapest Open Access Initiative. Elérhető: <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>, készült: 2002.
- [10] A DEA használata hallgatói dolgozatok (szakdolgozat, diplomamunka, TDK dolgozat) feltöltése esetén. Elérhető: <http://hdl.handle.net/2437/85081>, feltöltés dátuma: 2009.04.29.
- [11] Debreceni egyetem doktori szabályzata. Elérhető:http://www.unideb.hu/portal/sites/default/files/togyib/doktszab2009nov_0.pdf, módosítva: 2009.11.12.
- [12] Debreceni Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzata. Elérhető: http://www.unideb.hu/portal/sites/default/files/221_TV SZ_egyutt_a_02.25-i_modositasokkal.pdf, módosítva: 2010.02.25.

- [13] Driver's guide to European repositories. Elérhető: http://www.driver-repository.eu/PublicDocs/D7.2_1.1.pdf, készült: 2007. márc.
- [14] A DSpace bemutatása. Elérhető: <http://www.dspace.org/about-dspace/introducing/felhasznalva>: 2010. márc.
- [15] Foster, N., Gibbons, S.: Understanding Faculty to Improve Content Recruitment for Institutional Repositories == D-Lib Magazine, 11.évf. 1.sz. (2005), <http://www.dlib.org/dlib/january05/foster/01foster.html>
- [16] Gyurákovics B.: A könyvtár fogalma, gyűjteményrészek általános jellemzése, hagyományos és online katalógus. Elérhető: http://www.lib.sote.hu/files/_download/ELTE/A%20k%C3%B6nyvtar%20fogalma,%20gyujtemenyreszek%20altalanos%20jellemzese_Gyurakovics_Bernadett.ppt, készült 2009.10.02.
- [17] Irvwier, J.: Research into open access science publishing == Library Hi Tech News, 3-4. sz. (2009), p. 16-18.
- [18] Jacobs, N.: Open access: key strategic, technical and economic aspects. – Oxford: Chandos Publishing Ltd., 2006.
- [19] Karácsony Gy.: A Debreceni Egyetem elektronikus archívuma: a nyílt hozzáférés lehetőségei == Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 54. évf. 8. sz. (2007), http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4765&issue_id=485
- [20] Karácsony Gy.: A könyvtár szerepe a publikációs folyamatban == Könyvtári Figyelő, 54. évf. 1.sz. (2008), p. 9-21. http://www.ki.oszk.hu/kf/e107_plugins/content/content.php?content.102
- [21] Karácsony Gy.: Nyitunk a nyílt hozzáférésre? == Könyvtári levelező/lap, 20. évf. 8.sz. (2008), p. 10-12. <http://epa.oszk.hu/00300/00365/00081/pdf/00081.pdf>
- [22] Krishnamurthy, M.: Open access, open source and digital libraries, A current trend in university libraries around the world == Program: electronic library and information systems, 42.évf. 1.sz. (2008), p. 48-55.
- [23] Liu, Y.: Best practices, standards and techniques for digitizing library materials: a snapshot of library digitization practices in the USA == Online Information Review, 28.évf. 5.sz. (2004), p. 338-345.
- [24] Lynch, C., Lippincott, J.: Institutional Repository Deployment in the United States as of Early 2005 == D-Lib Magazine, 11.évf. 9.sz. (2005), <http://www.dlib.org/dlib/september05/lynch/09lynch.html>
- [25] Lynch, C.: "Institutional Repositories: Essential Infrastructure for Scholarship in the Digital Age." == ARL Bimonthly Report, 226.sz. (2003), <http://www.arl.org/newsltr/226/ir.html>

- [26] Rangking Web of World Repositories. Elérhető:
http://repositories.webometrics.info/top400_rep.asp, készült: 2010. jan.
- [27] Rentier, B.: Open Access to Scientific Documentation. Elérhető:
<http://www.universitiesuk.ac.uk/research/downloads%5CResearchInformationandManagementWorkshop%5CProfessorBernardRentier.ppt>, készült: 2007
- [28] Repository Software Survey. Elérhető: <http://www.rsp.ac.uk/software/surveyresults>, készült 2009. márc.
- [29] Simpson, P.: TARDIS Project Final Report. – Southampton UK:University of Southampton, University Library, 2005. – 14p. Elérhető: <http://eprints.soton.ac.uk/16122/>, utolsó frissítés: 2010. márc.
- [30] Smith, P.: Where IR you? Using “open access” to extend the reach and richness of faculty research within a university == OCLC Systems & Services : International digital library perspectives, 24.évf. 3.sz. (2008), p. 174–184.
- [31] Vocšina L.: Nyílt hozzáférés kezdeményezés, – Budapest, 2007.
<http://mek.niif.hu/05100/05190/html/index.htm>
- [32] Wainwright, E.: Strategies for university academic information and service delivery == Library Management, 26.évf. 8/9.sz. (2005), p. 439-456.
- [33] Zhang, S.: The flavors of open access == OCLC Systems & Services: International digital library perspectives, 23. évf. 3.sz. (2007), p. 229–234.

Mellékletek

1. számú melléklet

A Kormány 117/2004. (IV.28.) Korm. rendelete

a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. §-ának (5) bekezdésében szabályozott szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek meghatározásáról

1. § E rendelet alkalmazásában:

a) kedvezményezett intézmény: az Sztj. 38. §-ának (5) bekezdésében felsorolt intézmény;

b) igénybe vevő: akinek részére a kedvezményezett intézmény gyűjteményének részét képező művet tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljára az Sztj. 38. §-ának (5) bekezdése alapján megjelenítik vagy közvetítik (hozzáférhetővé teszik).

2. § (1) A kedvezményezett intézmény a művet az Sztj. 38. §-ának (5) bekezdése alapján akkor használhatja fel szabadon, ha

a) olyan biztonságos műszaki megoldást alkalmaz, amely megakadályozza a gyűjteménye hozzáférhetővé tett elemeinek módosítását, többszörözését (bármely hordozón való rögzítését), illetve az igénybe vevőként meghatározott személyek körén kívülre irányuló közvetítését, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételt is;

b) a hozzáférhetővé tett műhöz kapcsolatosan tájékoztatást ad arról, hogy az csak az Sztj. 38. §-ának (5) bekezdésében megjelölt tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljából vehető igénybe.

(2) Az Sztj. 38. §-a (5) bekezdése alkalmazásának további feltétele, hogy a kedvezményezett intézmény szabályzatában az e rendeletben foglaltaknak megfelelően meghatározza az igénybe vevők számára a számítógépes terminálokhoz való hozzáférés rendjét. A szabályzatban a hozzáférés feltételeként meg kell követelni az igénybe vevő nyilatkozatát arról, hogy a számítógépes terminálokat az Sztj. 38. §-ának (5) bekezdésében megjelölt tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljából veszi igénybe.

3. § (1) A kedvezményezett intézmény gyűjteménye az Szjt. 38. §-ának (5) bekezdésében meghatározott szabad felhasználás alapján történő hozzáférhetővé tétel céljából bármely más kedvezményezett intézmény gyűjteményével szabadon összekapcsolható (célrarendelt hálózatba kapcsolódás). A kedvezményezett intézmény gyűjteménye más, vele összekapcsolt kedvezményezett intézményben felállított számítógépes terminálon keresztül az igénybe vevő számára a nyilvánossághoz közvetíthető.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásának feltétele, hogy

a) a kedvezményezett intézmények gyűjteményei célrarendelt hálózatban történő összekapcsolása olyan biztonságos műszaki megoldáson alapuljon, amely kizárja, hogy az egyes kedvezményezett intézmények gyűjteményeinek igénybe vevőin kívül más is hozzáférjen a gyűjteményekhez;

b) a célrarendelt hálózatba kapcsolt valamennyi kedvezményezett intézmény feleljen meg a 2. § (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek.

(3) A 2. § (1) bekezdésének a) pontja és a 3. § (2) bekezdésének a) pontja alkalmazásában biztonságosnak kell tekinteni azt a műszaki megoldást, amely megfelel a külön jogszabályban meghatározott informatikai biztonsági tanúsítvány kiadásához szükséges feltételeknek.

2. számú melléklet – elhelyezési megállapodás

Debreceni Egyetem elektronikus Archívuma
Elhelyezési megállapodás
Publikációs Adatbázis gyűjtemény

Jelen megállapodás elfogadásával a szerző ill. a szerzői jogok tulajdonosa nem kizárólagos jogot biztosít a Debreceni Egyetem elektronikus Archívuma (DEA) számára, hogy archiválja (a tartalom megváltoztatása nélkül, a megőrzés és hozzáférhetőség biztosításának érdekében), konvertálja és szolgáltatssa az alábbi dokumentumot (beleértve az absztraktot) bármilyen elektronikus formában és formátumban (pl. audio- és video- formátum).

Beleegyezik, hogy a DEA egynél több másolatot tároljon az Ön által feltöltött dokumentumból biztonsági, visszaállítási és megőrzési okok végett. A dokumentum DEA-ból történő eltávolítására csak az Archívum üzemeltetőivel történt egyeztetés után van lehetőség.

Kijelenti, hogy a feltölteni kívánt dokumentum az Ön műve, és jogosult biztosítani a megállapodásban foglalt rendelkezéseket arra vonatkozóan. Kijelenti továbbá, hogy a mű eredeti és legjobb tudomása szerint nem sérti vele senki más szerzői jogát.

Amennyiben a mű tartalmaz olyan anyagot, melyre nézve nem Ön birtokolja a szerzői jogokat, fel kell tüntetnie hogy korlátlan engedélyt kapott a szerzői jog tulajdonosától arra, hogy átruházhassa a jelen megállapodásban szereplő, a DEA számára szükséges jogokat, és a harmadik személy által birtokolt anyagrész mellett egyértelműen fel van tüntetve az eredeti szerző neve a művön belül.

A szerző ill. a szerzői jogok tulajdonosa elfogadja, hogy a DEA-ban tárolt művek korlátlanul hozzáférhetővé váljanak a világhálón.

Amennyiben a feltöltés alapját olyan mű képezi, melyet valamely cég vagy szervezet támogatott illetve szponzorált, kijelenti, hogy jogosult egyetérteni jelen megállapodással a műre vonatkozóan.

A DEA üzemeltetői a szerző ill. a jogokat gyakorló személyek irányában nem vállalnak semmilyen felelősséget annak jogi orvoslására, ha valamely felhasználó a DEA-ban engedéllyel elhelyezett anyaggal törvénysértő módon visszaélne.

A feltöltött dokumentum szerzője:

A feltöltött dokumentum címe:

Megjelenés adatai:

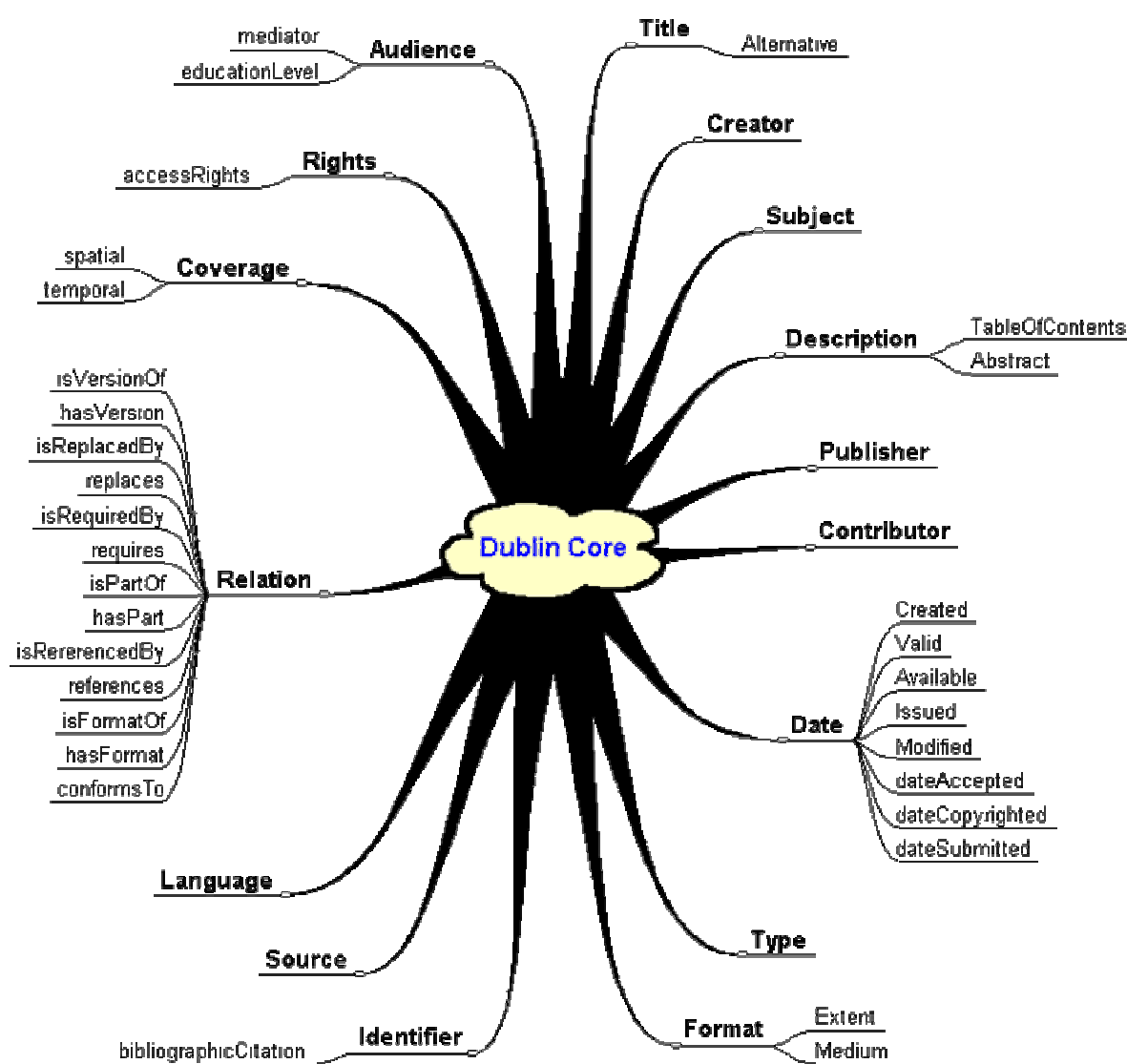
DEA gyűjtemény: **Publikációs Adatbázis**

Debrecen, 20 . év hó nap

.....
A feltöltésért felelősséget vállaló szerző / szerzői jog tulajdonosa

3. számú melléklet – Dublin Core metaadatszabvány

<http://dublincore.org/>

13. ábra Dublin Core metaadat szabvány, elérhető: <http://ganesha.fr/public/images/articles/dc.gif>, 2008